

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2023, 23(4), 2325-2353. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1353807>

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yapım Eklerinin Öğretimine Yönelik Çerçeve Program A Framework Program for Teaching Derivational Morphemes in Teaching Turkish as A Foreign Language

Elif ÇEVİK¹ , Halit KARATAY²

Geliş Tarihi (Received): 01.09.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 13.12.2023

Yayın Tarihi (Published): 15.12.2023

Öz: Eklemeli diller arasında yer alan Türkçenin söz varlığının önemli bir bölümünü türemiş sözcükler oluşturmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çekim ekleri üzerinde çok fazla durulurken yapım ekleri üzerinde çok fazla durulmadığı görülmektedir. Yapım ekleri ve türemiş sözcükler bakımından oldukça zengin olan Türkçenin hem ana dili hem de yabancı dil olarak öğretiminde yapım eklerinin öğretimine yer verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dahil edilmesi gereken yapım eklerine ve bu eklerin öğretimine hangi seviyede yer verilmesi gerektiğine yönelik bir çerçeve program sunulmuştur. Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı ile yürütülmüş betimsel bir çalışmadır. Çalışma verileri belge incelemesi yoluyla elde edilmiş, verileri toplamak için Türkçenin öğretiminde kullanılan "Türkçenin sıklık sözlüğü", "Yabancılar İçin Türkçe" ve "Yedi İklim Türkçe" öğretim setlerinin A1, A2, B1 ve B2 seviyelerine ait ders kitapları incelenmiştir. Bu kaynaklardaki türemiş sözcükler belirlenerek Türkçe yapım eklerinin kullanım sıklığına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ulaşılan sonuçlar çalışmaya dahil edilen üç kaynağa ve yapım eklerinin türlerine göre (isimden isim, isimden fiil, fiilden isim ve fiilden fiil yapan ekler) ayrı ayrı tablolar hâlinde gösterilmiştir. Son olarak tüm kaynaklardan elde edilen toplam verilere göre tür ayrımı yapılmaksızın yapım eklerinin kullanım sıklığını gösteren bir tablo oluşturulmuştur. Bu tablodaki sıralama göz önüne alınarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında 5-10 yıldır çalışmakta olan 6 uzmanın görüşleri alınmış; uzman görüşleri, Türkçenin öğretimi için hazırlanan bazı kaynaklarda yer verilen yapım ekleri, Türkçe öğretim setlerindeki öğrenme temaları ve dilbilgisel işlevler dikkate alınarak hangi yapım ekinin hangi seviyede öğretilebileceğine yönelik bir çerçeve program önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, yapım ekleri, eklerin öğretimi, çerçeve program

&

Abstract: Derived words constitute a significant part of the vocabulary in Turkish, an agglutinative language. Although inflectional morphemes are a highly debated issue in teaching Turkish as a foreign language, derivational morphemes do not get enough attention. As Turkish is a quite rich language regarding derivational morphemes and derived words, teaching derivational morphemes needs to get more emphasis in teaching Turkish as the mother tongue and as a foreign language. This study presents a framework program for derivational morphemes that need to be included while teaching Turkish as a foreign language and the level required for their instruction. This descriptive study employed qualitative research methods. Data were collected through document analysis of three books to teach Turkish, including the dictionary titled "A Frequency Dictionary of Turkish", the textbooks titled "Yabancılar İçin Türkçe", and A1, A2, B1, and B2 level Turkish textbooks from "Yedi İklim Publishing House". The derived words in those books were identified, and the frequency of their derivational morphemes was measured. The results were organized on separate charts based on the books and type of the derivational morphemes (from noun to noun, from noun to verb, from verb to noun, and from verb to verb). Finally, a chart that shows the frequency of derivational morphemes based on the total data from all resources without separating them based on the type was created. Six experts, who have been teaching Turkish as a foreign language for five to ten years, were asked to share their opinions on the order on this chart. A framework program regarding the types of derivational morphemes and the level for those to be taught was proposed based on expert opinions, derivational morphemes in some Turkish teaching resources, instructional themes in Turkish teaching books, and grammatical functions.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, derivational morphemes, teaching morphemes, framework program

8Atf/Cite as: Çevik, E. ve Karatay, H. (2023). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapım eklerinin öğretimine yönelik çerçeve program. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(4), 2325-2353. doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1353807

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

* Bu çalışma, 2023 yılında yayımlanan 1.yazarın "Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapım ekleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yüksek lisans öğrencisi Elif Çevik, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, elifcevik477@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-0578-0650>

² Sorumlu Yazar: Prof. Dr. Halit Karatay, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, halitkaratay@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1820-0361>

1. GİRİŞ

Ana dili ve yabancı dil öğretiminde dilbilgisinin gerekli olup olmadığı geçmişten günümüze üzerinde tartışılan konulardan biri olmuştur. Geçmişte tartışılan “Yabancı dil öğretiminde dilbilgisi öğretilmeli mi?” sorusu, günümüzde yerini “Hangi dilbilgisi konuları, hangi seviyede, nasıl öğretilmeli?” gibi sorulara bırakmıştır. Bu konu üzerine farklı görüşler ortaya atılmakta, çeşitli çalışmalar yapılmakta ancak araştırmacılar, programcılar, materyal hazırlayanlar, öğreticiler neyin, ne zaman, nasıl öğretileceği konusunda ortak bir karara varamamaktadır. Dilbilgisi öğretimi için alınamayan ortak kararlar nedeniyle yabancı dil öğretiminde bazı karışıklıklar ve sorunlar meydana gelmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için öğreticilere yol göstermesi amacıyla hazırlanan programlara, kitaplara, öğretim kılavuzlarına; öğrenciler için hazırlanan ders kitapları, çalışma kitapları ve dilbilgisi kitaplarına bakıldığında kaynaklar arasında bazı farklılıklarla karşılaşmaktadır. Örneğin öğretim programlarından birinde çekim eklerinden olan haber kiplerinin bir kısmına A1 seviyesinde yer verilirken diğer programda aynı haber kiplerine A2 seviyesinde yer verilmektedir. Türkçe Öğretim Merkezlerinde (TÖMER) okutulan farklı yayınevlerine ait kitaplarda da bu farkı görmek mümkündür. Bazı Türkçe öğretim setlerinde fiilimsilerin öğretimine A2’de başlanırken bazılarında B1’de başlanmaktadır. Bu durumu kabul etmek mümkün olabilir. Çünkü konu er ya da geç bir seviyede öğrenciye öğretilacaktır. Ancak bazı konulara programlarda, öğretim kılavuzlarında, ders kitapları, çalışma kitapları ve dilbilgisi kitaplarında çok az yer verilmekte hatta hiç yer verilmediği de görülmektedir. Bu durum diğer duruma göre daha büyük sorun oluşturmaktadır. Çünkü öğrenci, dil eğitimi boyunca kendisine öğretilmeyen bir konu hakkında bilgi sahibi olamayacak, Türkçenin öğretimi bir yönüyle eksik kalacaktır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde üzerinde çok durulmayan ve Türkçe öğrenenlerin eksik kaldığı konulardan biri “yapım ekleri”dir. Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarında, çalışma kitaplarında ve dilbilgisi kitaplarında isim ve fiil çekim eklerinin tamamına yer verilmekte, çekim eklerinin tümü öğrencilere öğretilmektedir. Ancak yapım ekleri için aynı durum söz konusu değildir. Türkçenin öğretimi için hazırlanan materyallerde çekim eklerine yönelik konu anlatımları, metinler, etkinlikler yer alırken yapım eklerine yönelik konu anlatımları, etkinliklere ya hiç yer verilmemekte ya da yer verilse bile bunlar yeterli görünmemektedir. Türkçenin öğretimi sürecinde öğrenciler için hazırlanan kaynaklarda öğrenciler yapım eklerinden çok aزیyla tanıştırılmakta, yapım ekleri Türkçenin öğretimi sürecine sınırlı sayıda ekle dahil edilmektedir. Bu durum da öğrencilerin yapım eklerini içselleştirememesine yani Türkçenin dil yapısının öğrenciler tarafından anlaşılmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin bu konudaki zayıflıkları anlatma becerilerine ek yanışları yapımlarıyla yansımaktadır. Altıntop (2016) Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin kompozisyonlarında yaptıkları ek yanışları ve nedenleriyle ilgili çalışmasında hem çekim eklerinin hem de yapım eklerinin kullanımındaki sorunları ve bu sorunların altındaki nedenleri tespit etmiştir. Öğrencilerin yapım eklerinin kullanımında “ekin eksik kullanımı, ekin görev dışı kullanımı, gereksiz ek kullanımı” yaptıkları görülmüştür. Esawi (2015) çalışmasında C1 seviyesindeki öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki hataları tespit etmiştir. Öğrencilerin yapım eklerini kullanırken Altıntop’un (2016) çalışmasında olduğu gibi yapım eklerini “eksik, gereksiz ve hatalı” kullandıkları görülmüştür. Bu çalışma öğrencilerin C1 gibi ileri bir seviyede olmasına rağmen Türkçenin morfolojik yapısını tam kavrayamadıklarını göstermektedir. Yağmur-Şahin’in (2013) B2 seviyesindeki öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki ek yanışlarını incelediği çalışmada ise öğrencilerin yapım eklerinde isimden isim, fiilden isim ve fiilden fiil yapma eklerinde sorun yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu üç farklı çalışma sonucuna göre öğrencilerin bu hataları yapma sebepleri arasında “yabancı öğrencilerin dillerinin Türkçede olduğu gibi ekler bakımından zengin olmaması ya da onların dillerinde eklerin hiç olmaması dolayısıyla öğrencilerin bu yapıları öğrenmekte güçlük çekmesi, Türkçe dil yapılarının yeterince betimlenmemesi, anlatılan konunun öğrenciler tarafından iyi öğrenilmemesi” gösterilmiştir. Karataş-Demirtaş ve Karataş-Acer’in (2016) çalışmalarında da Türkçenin dil özelliklerinden kaynaklı olarak öğrencilerin ana dillerinden ya da öğrendikleri başka bir dilden farklı olarak eklemeli dil yapısına sahip

Türkçeyi öğrenirken bildikleri dillerden transfer yapamadıkları için zorluk yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Türkçenin eklemeli bir dil olması sebebiyle öğrencilerin çekim ve yapım eklerini kullanmada, bu ekleri tümce içerisinde sıralamada büyük sorunlar yaşadıkları belirtilmiştir. Bu sorunların aşılması için de öğretim programlarının geliştirilmesine kaynaklık edecek, Türkçenin dilbilgisini işlevsel açıdan ve her yönüyle betimleyen çalışmaların sayısının artırılması gerektiği yönünde bir öneri getirilmiştir. Memiş (2018) ise çalışmasında Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çekim eklerine gösterilen özenin yapım eklerine gösterilmediği sorununa değinmiş, Türkçenin dil yapısının anlaşılması ve öğrencilerin Türkçeye ait dil becerilerini geliştirmesi için yapım eklerinin öğretimine yer verilmesi gerektiğini savunmuştur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapım eklerinin öğretimini gerekli gören Memiş, uzman görüşleri sonucu belirlediği 25 yapım ekini dil öğretim sürecine dahil ederek yapım ekleri öğretiminin kelime hazinesi, kelime türetme becerisi ve okuduğunu anlama becerisi üzerindeki etkisini ortaya çıkarmıştır. Memiş, çalışmasının sonunda yapım ekleri konusunun öğretim programlarına eklenmesine ve ders kitaplarında yer verilmesi gerektiğine yönelik bir öneri sunmuştur. Memiş'in çalışmasından da ulaşılabileceği üzere Türkçede yapım eklerinin kullanım sıklıklarının belirlendiği ya da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dahil edilecek yapım eklerinin listelendiği bir çalışma olmaması Memiş'in Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dahil edilecek yapım eklerini belirlemesini zorlaştırmıştır. Bu da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde yapım eklerinin öğretimine dair yaşanan sorunlardan biridir.

Dillerin yapı taşının sözcükler olduğu düşünülürken ve eklemeli dillerde sözcük türetme görevini yapım eklerinin üstlendiği göz önüne alındığında yapım eklerinin biçim-anlam-kullanım yönüyle dil öğretim sürecine dahil edilmesi önem arz etmektedir. Zengin söz varlığına sahip olan ve bu söz varlığında önemli ölçüde türemiş sözcük barındıran Türkçenin öğretiminde türemiş sözcüklerin fark ettirilmesi dolayısıyla da bunun yapım eklerinin öğretilmesi gerekmektedir.

Eklemeli bir dil olan ve yapım ekleri bakımından da oldukça zengin olan Türkçenin öğretiminde öğrencilerin dilimizin yapısını anlayabilmeleri için öğrenciler daha fazla ekle karşı karşıya getirilmelidir. Öğrencilerin dinledikleri konuşmalarda ve okudukları metinlerde sık sık karşılımları çıkan bu eklerin farkında olmaları; yazdıkları yazılarda ve konuştukları konularda bu ekleri sözcüklerle beraber bilinçli bir şekilde kullanmaları için yapım eklerinin öğretimine daha fazla yer vermek gerekmektedir.

Türkçenin dil yapısına yönelik önemli olan konuları Türkçe öğretim sürecine dahil etmek ve Türkçe öğretim materyalleri içine eklemek Türkçenin öğrenilmesini kolaylaştırması ve daha anlamlı bir öğrenmenin gerçekleşmesi açısından önem taşımaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hangi dilbilgisi konusunun, hangi seviyede, nasıl öğretilbileceği konusunda birlik sağlanması da Türkçenin öğretimi için gerekli görülen dilbilgisi konularının öğretim sürecine dahil edilmesi kadar önem taşımaktadır. Bu konularda birlik sağlandıktan sonra öğreticiler için daha planlı ve kapsamlı bir dil öğretimi, öğrenciler için daha etkili ve verimli bir dil öğrenimi gerçekleşecektir.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın amacı Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğretilecek yapım eklerini belirlemek ve bu yapım eklerinin hangi dil seviyesinde öğretileceğine yönelik bir çerçeve program sunmaktır. Bu çerçeve program ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğretenlere Türkçenin öğretimi sürecinde dil seviyelerine göre yapım eklerinin öncelik sıralık sırasını göstermek amaçlanmıştır. Bunların yanı sıra Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde yapım eklerinin öğretimine dair alanyazındaki var olan boşluğu doldurmak çalışmanın bir diğer amacıdır.

1.2. Araştırmanın önemi

Türkçenin eklemeli bir dil olduğu düşünülürken dil öğretim sürecinde yapım ekleri ve çekim eklerinin öğretimi kaçınılmazdır. Türkçenin ana dili olarak öğretiminde yapım eklerine ve çekim eklerine dikkat çekilmekte, her iki konunun da öğretimine derslerde yer verilmektedir. Ancak Türkçenin yabancı dil olarak

öğretiminde durum böyle değildir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapım ekleri üzerinde çok fazla durulmamaktadır. Çekim eklerinin öğretimine A1 seviyesiyle başlanırken ve tüm çekim ekleri dil öğretim sürecine dahil edilirken yapım ekleri için bu söz konusu değildir. Sayıca oldukça fazla olan yapım ekleri içerisinde yalnızca çok kullanıldığı kabul edilen az sayıda yapım eki dil öğretim sürecine dahil edilmektedir. Öğretimi yapılan sınırlı sayıdaki yapım ekinin de hangi seviyede öğretileceği net değildir. Hâlbuki öğrencilerin derste ve ders dışında, dinledikleri konuşmalarda ve okudukları metinlerde türemiş sözcüklerle karşılaşmaları, yazdıkları yazılarda ve üzerine konuştukları konularda ise türemiş sözcükleri kullanmaları kaçınılmazdır. Bu durumda, öğrencilere yapılacak yapım eki öğretimi Türkçenin öğretiminde oldukça önemlidir. Öğrencilerin kök ile gövde durumundaki sözcükler arasında ilişki kurup anlamını bilmedikleri sözcükleri bu ilişki üzerinden çıkarabilmeleri, sözcük hazinelerini ve dinlediğini, okuduğunu anlama becerilerini geliştirebilmeleri, anlatma becerilerinde ise türemiş sözcükleri farkında olarak kullanabilmeleri için öğrencilere yapım eklerini öğretmek morfolojik farkındalık kazandırmak gerekmektedir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki ana problem sorusuna ve alt problem sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi

- Yapım eklerinin öğretiminde dil seviyelerine göre öncelik sırası nasıl olmalıdır?

Araştırmanın alt problem cümleleri

- Türkçede en fazla kullanılan yapım ekleri hangileridir?
- Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında hangi yapım eklerine yer verilmiştir?
- Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında yapım eklerine hangi seviyede, ne kadar yer verilmiştir?
- Türkçenin Sıklık Sözlüğü'nde hangi yapım eklerine, ne kadar yer verilmiştir?
- Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hangi yapım eklerine yer verilmelidir?
- Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapım ekleri hangi seviyede verilmelidir?
- Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapım eklerinin öğretiminde öncelik sonralık sırası nasıl olmalıdır?

Bu çalışma, yukarıdaki sorulara verilebilecek yanıtlarla Türkçeyi yabancı dil olarak öğretenlerin, bu alan üzerine kitap yazarların, program hazırlayanların ve araştırma yapanların yararlanması için bir kaynak olacak ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında bundan sonra yapılacak çalışmalar için destek sağlayacaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı içinde yürütülmüştür. Özden ve Saban'a (2019) göre nitel araştırma, bireylerin oluşturdukları anlamları inceleme ve alana özgü açıklama ya da teori geliştirme sürecidir (s. 5). Aynı zamanda nitel araştırma, araştırılan konunun bilinen yönleri sınırlı olduğunda ve konunun tüm yönleri yeterince keşfedilmediğinde kullanılan bir araştırma yaklaşımıdır (s.7). Bu çalışmada da yapım ekleriyle ilgili daha önce yapılmamış bir çerçeve program önerildiğinden çalışma bu yaklaşım çerçevesinde ilerlemiş betimsel bir çalışma özelliği taşımaktadır.

2.2. İncelenen eserler ve çalışma grubu

Çalışmada incelenen eserler Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan programlar; ders, çalışma ve etkinlik kitapları, dilbilgisi kitapları; makaleler ve Türkçenin dilbilgisi ve biçim bilgisi üzerine yazılmış kitaplar ve makalelerdir. Çalışmada Türkçede sözcük türetmede kullanılan yapım eklerinin tespit etmek üzere çeşitli biçim bilgisi kitaplarından yararlanılmış; Türkçedeki yapım eklerinin kullanım sıklığını tespit etmek için de Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan iki farklı yayınevine ait Türkçe öğretim seti ile “A Frequency Dictionary of Turkish” adlı “Türkçenin Sıklık Sözlüğü” incelenmiştir. Çalışmaya Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan Türkçe öğretim setleri içinden Gazi Üniversitesinin “Yabancılar İçin Türkçe” seti ile Yunus Emre Enstitüsünün “Yedi İklim Türkçe” seti dahil edilmiştir. Çalışmada kullanılan bu üç kaynak “amaçlı örnekleme” yoluyla seçilmiştir. Büyüköztürk ve diğerlerine (2016) göre amaçlı örnekleme, bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasını sağlayan bir örnekleme türüdür. Bu örnekleme belirli ölçütleri karşılayan ve belirli özelliklere sahip olan durumlar üzerine çalışılmak istendiğinde kullanılmaktadır (s. 90). Bu çalışmaya içerik bakımından zengin olduğu düşünülen, istenilen ölçütleri karşılayan ve Türkçenin öğretiminde oldukça fazla kullanılan bu iki set dahil edilmiştir. Türkçenin Sıklık Sözlüğü’nde yer alan ve Türkçede en sık kullanıldığı tespit edilen 5000 sözcük arasında türetilmiş olan sözcüklerin bizlere Türkçede en sık kullanılan yapım ekleri hakkında da fikir vereceği düşünülmektedir. Bu sebeple “Türkçenin Sıklık Sözlüğü” de Türkçede en sık kullanılan yapım eklerini belirlemeye önemli ölçüde yardımcı olacağından bu çalışmadaki yerini almıştır.

Bu çalışmada yapım eklerinin kullanım sıklığını tespit etmek için kullanılan kaynaklar şu şekildedir:

- Aksan, Y., Aksan, M., Mersinli, Ü., ve Demirhan, U.U. (2017). A frequency dictionary of Turkish. Routledge.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (2019). A1, A2, B1, B2 Kalkan Matbaası.
- Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1, B2. Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapım eklerinden hangilerinin hangi seviyelerde öğretildiğini görmek amacıyla incelenen kaynaklar ise şu şekildedir:

- Aktaş, T., Çetin B., Demirhan, Y., Oflaz Köleci, E., Şen, E., Uzdu Yıldız, F. (2020). Yabancılar için Türkçe dilbilgisi: A1-A2 kurallar ve alıştırmalar. Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Ankara Üniversitesi TÖMER, (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, 3. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Arslan, M. (2011). Yabancılar Türkçe öğretim kılavuzu temel seviye. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi A1-A2-B1 (2015). (3. baskı). Kalkan Matbaası.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi B2-C1 (2015). (2. baskı). Kalkan Matbaacılık.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1, A2, B1, B2. (2019). Kalkan Matbaası.
- Gökmen, E. (Ed.). (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretim programı. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Gültekin, İ. (Ed.). (2020). Türkiye Maarif Vakfı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı. Bayem Ajans.
- İstanbul Üniversitesi Türkçe Öğretim Seti (2012). Dilmer A1, A2, B1, B2, C1. Kültür Sanat Basımevi.

- Karatay, H. ve Kaya, S. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi için çerçeve program. *International Journal of Languages' Education and Teaching* 7(2), 1-59.
- Pilancı, H. ve Saltık, O. (2018). Yabancılar Türkçe öğretiminde dilbilgisi içeriğini etkileyen faktörler: A1, A2 düzeyleri. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi* 4(9), 122-149.
- Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1, B2. Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.

Bu kaynaklardan elde edilen verilere ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında uygulamalı olarak 5-10 yıl çalışmış 6 uzmanın görüşlerine göre Türkçenin öğretimi sürecine dahil edilebilecek yapım eklerine ve bu yapım eklerinin hangi seviyede öğretilbileceğine dair çerçeve program önerilmiştir.

Bu araştırmanın çalışma grubunu Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında çalışan uzmanlar oluşturmuştur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hangi yapım eklerinin, hangi seviyede öğretileceğinin belirlenmesinde TÖMER'de uygulamalı olarak 5-10 yıl arası görev yapmış 6 uzmandan hazırlanan "uzman görüşü formu" ile görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri göz önünde bulundurularak yapım eklerinin öğretimi için bir çerçeve program önerilmiştir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Bu çalışmada toplanan veriler belgelerin incelenmesi yoluyla elde edilmiştir ve ardından uzman görüşüne sunulmuştur. Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre "belge incelemesi" araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesidir. Nitel araştırmalarda belge incelemesi diğer veri toplama yollarıyla birlikte kullanılabilir gibi tek başına da kullanılabilir. (s. 187). Bu çalışmada da verilere belge incelemesi yoluyla ulaşılmıştır. Çalışmada yararlanılan Türkçenin dilbilgisi ve biçim bilgisi ile ilgili kaynakların, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan Gazi Üniversitesi "Yabancılar İçin Türkçe", Yunus Emre Enstitüsü "Yedi İklim Türkçe" öğretim setlerinin ve "A Frequency Dictionary of Turkish" adlı "Türkçenin Sıklık Sözlüğü" nün PDF'lerine ulaşılmıştır.

Bu çalışmada yapım ekleri listesi oluşturmak için öncelikle Zeynep Korkmaz'ın "Türkiye Türkçesi Grameri - Şekil Bilgisi", Muharrem Ergin'in "Türk Dil Bilgisi", Hanefi Vural ve Tuncay Böler'in "Ses ve Şekil Bilgisi" kitapları; Gökçe Okta'nın ve Muhammet Raşit Memiş'in doktora tezleri ve Mutlu Bozel'in yüksek lisans tezinde yer verdikleri yapım ekleri incelenmiştir. İncelemeler sonucunda bu çalışmada yer alacak yapım ekleri "isimden isim, isimden fiil, fiilden isim ve fiilden fiil yapan ekler" olmak üzere dört başlık altında listelenmiştir. Listede isimden isim yapan 64, isimden fiil yapan 20, fiilden isim yapan 59, fiilden fiil yapan 17 eke yer verilmiştir. Toplamda 160 yapım eki, kullanım sıklığının tespit edilmesi amacıyla tablolardaki yerini almıştır.

Yapım ekleri listesine işlek olmayan, günümüzde sözcük türetmek için kullanılmayan, geçmişte sadece birkaç sözcük türetmeye yarayan ve günümüzde yapım eki kabul edilip edilmeyeceği hala tartışmalı olan bazı ekler dahil edilmemiştir. Örneğin edat kabul edilen +ki eki, çekim ekleri arasında yer alan ancak bazı işlevleriyle yapım eki olarak da kabul edilen +IAr çokluk eki, Türkçede sadece "emzir-" sözcüğünde görülen -z fiilden fiil yapma eki gibi ekler yapım ekleri listesinde yer verilmemiş ve bu sebeple kitaplarda yapım eki almış sözcükler taranırken bu ekleri alan sözcükler listeye dahil edilmemiştir. Fiilimsi eklerinden zarf fiil ekleri listeye dahil edilmezken isim fiil ve sıfat fiil ekleri kalıcı isim oluşturmaları sebebiyle listeye dahil edilmiştir.

Liste oluşturulduktan sonra ilk olarak Yeşim Aksan, Mustafa Aksan, Ümit Mersinli ve Umut Ufuk Demirhan'ın hazırladığı "A Frequency Dictionary of Turkish" adlı sözlükten veriler toplanmaya başlanmıştır. Bahsi geçen "Türkçenin Sıklık Sözlüğü"nde "Türkçe Ulusal Derlemi"nin yazılı ve sözlü metinleri incelenerek tespit edilen Türkçede en sık kullanılan 5000 sözcük yer almaktadır. Bu 5000 sözcük arasından yapım ekleriyle türetilen sözcükler aldıkları ekler göre, daha önceden oluşturulan yapım ekleri

listesinde ilgili ekin karşısına yazılmıştır. Böylelikle sözlükte yer alan türetilmiş sözcükleri, bu sözcüklerin aldıkları yapım eklerini ve yapım eklerinin kullanım sayılarını tespit etmek mümkün olmuştur.

“A Frequency Dictionary of Turkish” adlı “Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nden sonra “Yabancılar İçin Türkçe” ve “Yedi İklim Türkçe” öğretim setlerindeki A1, A2, B1 ve B2 seviyelerindeki okuma metinleri incelenmiştir. Kitabın tamamında yer alan sözcükleri incelemek uzun süreceğinden ve kaynaklar arasında sistematik bir şekilde ilerlemek amaçlandığından çalışma verileri sadece okuma metinlerinde yer alan sözcüklerle sınırlandırılmıştır. Ayrıca çalışmaya C1 seviyesi kitapları dahil edilmemiştir. Çünkü C1 seviyesi ileri düzey kabul edildiği için çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretimi yapılması hedeflenen yapım eklerinin C1 seviyesine kadar çoktan öğretilmiş olması beklenmektedir. Bu sebeple C1 kitabından elde edilecek veriler araştırmanın sonucunda önerilen çerçeve programı değiştirmeyeceği için araştırmaya dahil edilmemiştir.

Çalışma için yararlanılan iki farklı yayınevine ait Türkçe öğretim setlerinde incelenen okuma metinleri sayıları şöyledir: “Yabancılar İçin Türkçe” öğretim setinde A1 seviyesinde 24, A2 seviyesinde 20, B1 seviyesinde 20, B2 seviyesinde 20; “Yedi İklim Türkçe” öğretim setinde A1 seviyesinde 24, A2 seviyesinde 24, B1 seviyesinde 24 ve B2 seviyesinde 24 olmak üzere toplamda 180 okuma metni ve “Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nde yer alan 5000 sözcük “türemiş sözcükler, bu sözcüklerin aldığı yapım ekleri ve bu eklerin kullanım sıklıkları” verilerini elde etmek amacıyla incelenmiştir.

“Türkçenin Sıklık Sözlüğü”, “Yabancılar İçin Türkçe” ve “Yedi İklim Türkçe” kaynaklarının her biri için ayrı ayrı tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolar yapım eklerinin dört gruba ayrılmasından dolayı “isimden isim yapan ekler, isimden fiil yapan ekler, fiilden isim yapan ekler ve fiilden fiil yapan ekler” olmak üzere dört ayrı başlık altında oluşturulmuştur. Kaynaklarda tespit edilen türemiş sözcüklerin sayısı tablolarda ilgili ek ile ilgili seviyenin keştiği alanlara yazılmıştır.

“Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nde ve çalışmada yer verilen Türkçe öğretim setlerindeki okuma metinlerinde yer alan sözcüklerin kökünü ve aldığı eki doğrulamak amacıyla internet üzerindeki “Nişanyan Sözlük”, “Kubbealtı Lugatı”, “Türkçenin Dirilişi Türkçe Sözlüğü” ve “Türkçe Etimoloji Sözlüğü” sayfalarından yararlanılmıştır. Bu internet sayfaları dışında yukarıda bahsedilen Türkçe dilbilgisi kitaplarından ve tezlerden de türetilmiş sözcüklerin hangi yapım ekiyle türetildiği belirlenmeye çalışılmıştır. “Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nde, “Yabancılar İçin Türkçe” ve “Yedi İklim Türkçe” öğretim setlerindeki okuma metinlerinde yer alan bazı sözcüklerin kökü ve aldığı yapım eki ile ilgili kaynaklar arasında farklılık görülmektedir. Bu nedenle kökünün isim kökü mü yoksa fiil kökü mü olduğu belli olmayan sözcükler, yanlış türetilen sözcükler, yabancı eklerle türetilen sözcükler ve yapım eki almış gibi görünen ancak yabancı dilden dilimize doğrudan giren sözcükler araştırmaya veri olarak dahil edilmemiştir. Örneğin “denetim” sözcüğünün kökü “denet-” (fiil kökü) mi ya da “denet” (isim kökü) mi olduğu yönünde karışıklık söz konusudur. “Toplum, birim” gibi sözcükler ise yanlış türetilmiş sözcüklerdendir. Türkçede +(I)m isimden isim yapma eki yoktur. -(I)m fiilden isim yapma eki vardır. “Toplum” sözcüğü “top+lu” şeklinde listede yerini almıştır. Ancak “toplu+m” olarak fiilden isim yapan ekler başlığı altına yazılmamıştır. “Bir+im” sözcüğü de aynı şekilde listeye dahil edilmemiştir. “Tamamen, hakimiyet” gibi sözcükler Türkçede yer almayan yabancı eklerle türetildiği için, “Fonksiyonel, kültürel” gibi sözcükler ise yabancı dilden (functional, cultural) dilimize girdiği için bu sözcüklere yapım eklerinin kullanım sıklığını belirlemek için oluşturulan listede yer verilmemiştir. Bu sözcüklere ek olarak Eski Türkçede yapım eki almış olan ancak günümüzde kök kabul edilen sözcükler de (örn. “kömür” sözcüğü “kö-” kökünden fiilden isim yapan “-mur” eki ile türetilmiş, “öğren-” sözcüğü “öğür” kökünden “+An” isimden fiil yapan ekle türetilmiş. Ancak bu sözcüklere eklenen ekler kökle kaynaştığından günümüzde sözcüğün tamamı kök kabul edilmektedir.) tabloya sayısal veri olarak yansıtılmamıştır. Tablolarda TDK Güncel Türkçe Sözlük’te kök halde bulunan sözcüklerin sayısına yer verilmiştir.

Üç kaynak incelenerek tespit edilen türemiş sözcükler tek tek sayılarak yapım eklerinin kullanım sayıları her bir kaynağa göre tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen sayısal veriler farklı başlıklar altında bulgular

kısmında değerlendirilmiştir. Hangi yapım ekinin, hangi seviyede öğretilbileceğine karar vermek için elde edilen veriler uzman görüşüne sunulmuştur. Çalışma öncesinde uzman görüşlerine göre bir yapım ekinin sayıca fazla olduğu sütuna göre öğretim seviyesinin belirleneceği ön görülmüştür. Ancak uzmanların yapım eklerinin öğretimi için bildirdikleri görüşlerde fikir ayrılığı yaşadıkları görülmüştür. Bir ekin hangi seviyede öğretileceği ya da öğretiminin yapılp yapılmayacağı konusunda büyük fikir ayrılıklarının yaşanması “öneriler çerçevesi”ni şekillendirmeyi zorlaştırmıştır. Bu nedenle çalışmaya “incelenen eserler” kısmında belirtilen Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan programlar, Türkçe öğretim setleri, dilbilgisi kitapları, etkinlik kitapları ve dilbilgisi konularının öğretimine yönelik yazılan makaleler dahil edilmiştir. Bu kaynaklar incelenerek Türkçedeki yapım eklerinden hangilerine, hangi seviyelerde yer verildiği belirlenmiştir.

Bu kaynaklardan elde edilen veriler uzman görüşlerine eklenmiş, öğrencilerin belirli temalar altında sahip olması gereken dil yapıları ve gerçekleştirilmesi beklenen iletişimsel işlevler de göz önünde bulundurularak Tablo 6’daki yapım eklerinin öğretimine dair en genel bulgulara ulaşılmıştır. Ve bu bulgular doğrultusunda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dahil edilecek yapım ekleri ve bu eklere hangi seviyede yer verileceğine yönelik bir çerçeve program önerilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

“Türkçenin Sıklık Sözlüğü”, “Yabancılar İçin Türkçe”, “Yedi İklim Türkçe” kaynaklarında yer alan türemiş sözcükler tespit edilmiş, bu türemiş sözcükler aldıkları eklerle göre tek tek sayılarak yapım eklerinin kaynaklara ve seviyelere göre kullanım sayıları belirlenmiştir. Daha sonra “Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nden elde edilen verilerle Türkçe öğretim setlerinden elde edilen veriler bir araya getirilip birlikte değerlendirilmiştir. Üç kaynağın tamamından elde edilen sayısal veriler toplanmış, kullanım sıklığına göre ekler en çok kullanılan en az kullanılan doğru tür ayrımı yapılmaksızın genel olarak sıralanmıştır. Yapım eklerinin kullanım sıklığına göre sıralandığı liste uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşüne ek olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan Türkçe öğretim programları, Türkçe öğretim setleri, etkinlik ve dilbilgisi kitapları, dilbilgisi konularına yer verilen bazı makaleler incelenerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde hangi yapım eklerine, hangi seviyelerde yer verildiği tespit edilmiştir. Uzmanlardan gelen görüşlerin tablolaradaki sayısal dağılımı ile çalışmaya dahil edilen kaynaklardan elde edilen verilerin sayısal dağılımı birleştirilerek yapım eklerinin öğretilbileceği seviyeler hakkında öneride bulunmak için genel bir tablo oluşturulmuştur. Uzman görüşleri ve yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanmış çalışmaya dahil edilen kaynaklardan elde edilen veriler göz önünde bulundurularak yapım eklerinin öğretimine dair genel bir çerçeve program ortaya çıkarılmıştır.

3. BULGULAR

Bu başlık altında “A Frequency Dictionary of Turkish” adlı “Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nden, “Yabancılar için Türkçe” ve “Yedi İklim Türkçe” öğretim setlerinden elde edilen verilere göre yapım eklerinin kullanım sıklıklarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Kaynakların incelenmesi sonucu elde edilen veriler tablolar şeklinde sunulmuştur. Tablolarda üç farklı kaynaktan tespit edilen türemiş sözcüklerin kullanım sayıları (Tablo 1, 2, 3, 4), kullanım sayılarının birleştirilmesiyle elde edilen yapım eklerinin kullanım sıklığı (Tablo 5), yapım eklerinin kullanım sıklığını ve mesleki deneyimlerini göz önünde bulundurularak öğretilcek yapım ekleri için uzman görüşleri ile Türkçenin öğretimi üzerine hazırlanan bazı kaynaklardaki öğretimine yer verilen yapım eklerinin sayısal verileri (Tablo 6) yer almaktadır.

Tablo 1’de “Yabancılar İçin Türkçe”, “Yedi İklim Türkçe” öğretim setlerinin A1, A2, B1 ve B2 seviyelerine ait okuma metinlerinde ve “Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nde yer alan türemiş sözcüklerin aldığı isimden isim yapan eklerin toplam kullanım sayıları sıralanmıştır. Bu üç kaynaktan isimden isim yapan eklerin toplam kullanım sayılarının çoktan aza doğru sıralanmasıyla da isimden isim yapan eklerin kullanım sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1.

İsimden İsim Yapan Eklerin Kullanım Sayılarının Karşılaştırılması

Yabancılar İçin Türkçe		Yedi İklim Türkçe		Türkçenin Sıklık Sözlüğü		Üç Kaynaktaki Verilerin Toplamı	
+II	251	+II	228	+IIk	254	+II	683
+IIk	207	+IIk	165	+II	204	+IIk	626
+CA	71	+CA	71	+CI	81	+CI	205
+CI	68	+CI	56	+sIz	60	+CA	164
+sIz	49	+sIz	30	+sAl	46	+sIz	139
+sAl	23	+DAn	17	+(I)I/+II/+Al	24	+sAl	86
+DAn	19	+sAl	17	+CA	22	+(I)I/+II/+Al	49
+(I)ncI	17	+(I)ncI	15	+CIk	13	+DAn	46
+(I)I/+II/+Al	14	+CIk	12	+(I)ncI	12	+(I)ncI	44
+GA	10	+(I)I/+II/+Al	11	+DAn	10	+CIk	31
+Ay	8	+DAş	9	+DAş	9	+DAş	26
+DAş	8	+ArI	8	+Ay	8	+GA	22
+CIk	6	+GA	7	+In	8	+Ay	21
+DAm	5	+Ay	5	+An	5	+In	16
+In	5	+dA	4	+dA	5	+ArI	14
+ArI	4	+rA	4	+GA	5	+dA	13
+dA	4	+A	3	+(I)k	5	+DAm	12
+GAn	4	+DAm	3	+(I)t	5	+(I)t	12
+rA	4	+dIz	3	+DAm	4	+A	9
+(I)t	4	+eş	3	+GAn	4	+GAn	9
+A	3	+In	3	+tI	4	+rA	9
+cAl	3	+(I)t	3	+A	3	+tI	8
+gür	3	+tI	3	+sI	3	+An	7
+mAn	3	+Ak	2	+Ak	2	+dIz	7
+Ar, +şAr	2	+Ar, +şAr	2	+Ar, +şAr	2	+mAn	7
+dIz	2	+GI	2	+ArI	2	+Ar, +şAr	6
+eş	2	+gil, +giller	2	+CAk	2	+eş	6
+GI	2	+gür	2	+CII	2	+gür	6
+msAr	2	+mAn	2	+dIz	2	+(I)k	6
+An	1	+An	1	+mAn	2	+GI	5
+CAk	1	+CAk	1	+tay	2	+Ak	4
+CII	1	+CII	1	+Aç	1	+CAk	4
+GIn	1	+GAn	1	+cAl	1	+cAl	4
+sI	1	+(I)k	1	+eş	1	+CII	4
+tI	1	+Aç	0	+GI	1	+sI	4
+(I)z	1	+AdAk	0	+GIn	1	+msAr	3
+Aç	0	+AğI	0	+gür	1	+GIn	2
+AdAk	0	+AlAk	0	+lAyIn	1	+gil, +giller	2
+AğI	0	+Az	0	+msAr	1	+tay	2
+Ak	0	+cAğIz	0	+rA	1	+(I)z	2
+AlAk	0	+cAl	0	+sII	1	+Aç	1
+Az	0	+cIIAyIn	0	+sIzIn	1	+lAyIn	1
+cAğIz	0	+CIn	0	+şIn	1	+sII	1

Tablo 1'in Devamı

+cIIAyIn	0	+dAk	0	+(I)z	1	+sIzIn	1
+CIn	0	+dIrIk	0	+AdAk	0	+şIn	1
+dAk	0	+GIn	0	+AğI	0	+AdAk	0
+dIrIk	0	+lA	0	+AlAk	0	+AğI	0
+gil, +giller	0	+lAk	0	+Az	0	+AlAk	0
+(I)k	0	+lAyIn	0	+cAğIz	0	+Az	0
+lA	0	+lAz	0	+cIIAyIn	0	+cAğIz	0
+lAk	0	+msAr	0	+CIn	0	+cIIAyIn	0
+lAyIn	0	+(I)msI	0	+dAk	0	+CIn	0
+lAz	0	+(I)mtırak	0	+dIrIk	0	+dAk	0
+(I)msI	0	+(I)n	0	+gil, +giller	0	+dIrIk	0
+(I)mtırak	0	+rAk	0	+lA	0	+lA	0
+(I)n	0	+sAk	0	+lAk	0	+lAk	0
+rAk	0	+sI	0	+lAz	0	+lAz	0
+sAk	0	+sIk	0	+(I)msI	0	+(I)msI	0
+sIk	0	+sIl	0	+(I)mtırak	0	+(I)mtırak	0
+sIl	0	+sIzIn	0	+(I)n	0	+(I)n	0
+sIzIn	0	+(I)ş	0	+rAk	0	+rAk	0
+(I)ş	0	+şIn	0	+sAk	0	+sAk	0
+şIn	0	+tay	0	+sIk	0	+sIk	0
+tay	0	+(I)z	0	+(I)ş	0	+(I)ş	0

Tablo 1'de görüldüğü üzere "Yabancılar İçin Türkçe" öğretim setinde A1, A2, B1 ve B2 kitaplarındaki okuma metinlerinde öğrencilerin karşısına en fazla çıkan yapım eki 251 defa kullanımla "+II" eki olmuştur. +II ekini sırasıyla +IIk (207), +CA (71), +CI (68), +sIz (49) ekleri takip etmektedir. Tablonun alt sıralarına doğru bakıldığında okuma metinlerinde öğrencilerin karşısına hiç çıkmayan isimden isim yapan ekler de görülmektedir.

"Yedi İklim Türkçe" öğretim setinden elde edilen verilere göre ise A1, A2, B1 ve B2 seviyelerindeki okuma metinlerinde toplam 228 kere kullanılan isimden isim yapan "+II" eki listenin en üst sırasında yer almaktadır. +II ekini sırasıyla +IIk (165), +CA (71), +CI (56), +sIz (30) ekleri takip etmektedir.

Türkçenin Sıklık Sözlüğü'nde yer alan sözcüklerde en sık rastlanılan ilk beş ek ise şöyledir: +IIk (254), +II (204), +CI (81), +sIz (60), +sAl (46).

İsimden isim yapan eklerin üç kaynaktaki toplam kullanım sayılarının yer aldığı sütuna bakıldığında isimden isim yapan ekler içerisinde en fazla kullanıma sahip olan ek 683 defa kullanımla +II eki olduğu görülmektedir. +II ekini sırasıyla +IIk (626), +CI (205), +CA (164), +sIz (139) ekleri takip etmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanan iki farklı yayınevine ait setlerde ve Türkçenin öğretimini desteklemek amacıyla hazırlanan Türkçenin Sıklık Sözlüğü'nde "isimden isim yapan ekler"le türetilen sözcüklere oldukça sık yer verilmiştir. Kullanım sayılarına göre ekler kaynaklara göre karşılaştırıldığında her üç kaynaktaki da benzer bir sıralamanın olduğu görülmektedir. Kullanım sayısı sıralamasındaki bu tutarlılık, bu eklerin hangilerinin öğretilmesi gerektiği konusunda bize yol göstermektedir. Tabloda alt sıralarda bulunan yapım eklerinin Türkçe öğretim setlerindeki metinlerde ve Türkçenin Sıklık Sözlüğü'nde hiç kullanılmadığı görülmektedir. Bu verilere göre dil öğretim sürecinde hiç kullanılmayan veya çok az kullanılan yapım eklerinin öğretimi yerine üst sıralarda yer alan ve öğrencinin çok sık karşılaşabileceği eklerin öğretilmesine yer verilebilir. +CA, +CI, +II, +IIk, +(I)ncI, (I)l/+II/+Al, +sAl, +sIz gibi üst sıralarda yer alan isimden isim yapan ekler mutlaka öğretilmelidir. Kullanımı en fazla olan ve belirli iletişimsel işlevleri gerçekleştirmeye yarayan eklerle öğrenciler A1 seviyesinden itibaren tanıştırılmalıdır.

Tablo 2’de “Yabancılar İçin Türkçe”, “Yedi İklim Türkçe” öğretim setlerinin A1, A2, B1 ve B2 seviyelerine ait okuma metinlerinde ve “Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nde yer alan türemiş sözcüklerin aldığı isimden fiil yapan eklerin toplam kullanım sayıları sıralanmıştır. Bu üç kaynaktan isimden isim yapan eklerin toplam kullanım sayılarının çoktan aza doğru sıralanmasıyla da isimden fiil yapan eklerin kullanım sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 2.

İsimden Fiil Yapan Eklerin Kullanım Sayılarının Karşılaştırılması

Yabancılar İçin Türkçe	Yedi İklim Türkçe	Türkçenin Sıklık Sözlüğü	Üç Kaynaktaki Verilerin Toplamı				
+lA	142	+lA	179	+lA	441		
+lAn	46	+lAn	50	+lAn	138		
+lAş	37	+lAş	49	+lAş	112		
+A	14	+Al/+l	14	+Al/+l	46		
+Al/+l	14	+A	10	+A	41		
+Ar	8	+Ar	7	+Ar	21		
+(I)r	4	+At	5	+kIr	6	+sA	12
+sA	4	+(I)r	3	+sA	6	+At	11
+At	3	+sA	2	+dA	4	+(I)r	10
+dA	2	+An	1	+Ik	4	+kIr	8
+Ik	2	+Ik	1	+At	3	+Ik	7
+kIr	2	+sIn	1	+(I)r	3	+dA	6
+An	1	+AcAn	0	+lAt	2	+An	3
+lAt	1	+Aş	0	+(I)msA	2	+lAt	3
+sIn	1	+dA	0	+AcAn	1	+sIn	3
+AcAn	0	+kIr	0	+An	1	+(I)msA	2
+Aş	0	+lAt	0	+Aş	1	+AcAn	1
+(I)msA	0	+(I)msA	0	+(I)rgA	1	+Aş	1
+(I)rgA	0	+(I)rgA	0	+sI	1	+(I)rgA	1
+sI	0	+sI	0	+sIn	1	+sI	1

Tablo 2’ye bakıldığında “Yabancılar İçin Türkçe” öğretim setinde A1’den B2’ye kadar yer alan okuma metinlerinde en fazla kullanılan isimden fiil yapan ek 142 defa kullanımla +lA ekidir. +lA ekinden sonra sırasıyla +lAn (46), +lAş (37), +A (14) ve +Al/+l (14) ekleri gelmektedir. “Yabancılar İçin Türkçe” öğretim setinde A1’den B2’ye kadar olan okuma metinlerinde +AcAn, +Aş, +(I)msA, +(I)rgA, +sI isimden fiil yapan ekler hiç rastlanmamıştır.

“Yedi İklim Türkçe” öğretim setinde ise aynı “Yabancılar İçin Türkçe” öğretim setinde olduğu gibi kullanım sayısı bakımından ilk üç sırayı aynı ekler almaktadır. “Yedi İklim Türkçe” öğretim setinde +lA ekiyle türetilen sözcüklerle 120, +lAn ekiyle türetilen sözcüklerle 42, +lAş ekiyle türetilen sözcüklerle 26 kez karşılaşmıştır. Bu ekleri 18 kez kullanımıyla +Al/+l eki ve 17 kez kullanımıyla +A eki takip etmektedir.

“Türkçenin Sıklık Sözlüğü”nde yer alan sözcüklerde en çok rastlanılan ilk üç isimden fiil yapan ekle diğer setlerde en çok rastlanılan ilk üç isimden fiil yapan ek aynıdır. Bunlar +lA (179), +lAn (50), +lAş (49) ekleridir. Bu ekleri +Al/+l (14) ve +A (10) takip etmektedir.

Üç kaynak birbiriyle karşılaştırıldığında eklerin sıralamasının benzer ve kullanım sayılarının ise birbirine yakın olduğu görülmektedir. “Üç Kaynaktaki Verilerin Toplamı”na bakıldığında bahsi geçen kaynakların tamamında en çok kullanılan isimden fiil yapma ekleri +lA (441), +lAn (138) ve +lAş (112) ekleridir. Bu eklerin ardından listede en sık kullanılan diğer eklerin +Al/+l (46), +A (41) ekleri olduğu görülmektedir. Üç

kaynaktaki verilerin toplamı göz önüne alındığında kaynaklarda isimden fiil yapan eklerin tümüyle en az bir kez de olsa karşılaşılmıştır.

Tablo 3'te "Yabancılar İçin Türkçe", "Yedi İklim Türkçe" öğretim setlerinin A1, A2, B1 ve B2 seviyelerine ait okuma metinlerinde ve "Türkçenin Sıklık Sözlüğü"nde yer alan türemiş sözcüklerin aldığı fiilden isim yapan eklerin toplam kullanım sayıları sıralanmıştır. Bu üç kaynaktaki fiilden isim yapan eklerin toplam kullanım sayılarının çoktan aza doğru sıralanmasıyla da fiilden isim yapan eklerin kullanım sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 3.

Fiilden İsim Yapan Eklerin Kullanım Sayılarının Karşılaştırılması

Yabancılar İçin Türkçe		Yedi İklim Türkçe		Türkçenin Sıklık Sözlüğü		Üç Kaynaktaki Verilerin Toplamı	
-(I)m	127	-mA	92	-(I)m	136	-(I)m	350
-mA	109	-(I)m	87	-(I)k	66	-mA	222
-I	72	-I	59	-I	65	-I	196
-(I)k	54	-GI	41	-Iş	49	-(I)k	158
-GI	43	-(I)k	38	-IcI	42	-Iş	128
-Iş	42	-Iş	37	-GI	41	-GI	125
-IcI	40	-IcI	26	-GIIn	31	-IcI	108
-Ar/-r/-(I)r	27	-GIIn	23	-mA	21	-GIIn	79
-GIIn	25	-Ar/-r/-(I)r	20	-Ak/-k	17	-Ar/-r/-(I)r	63
-A	17	-A	17	-Ar/-r/-(I)r	16	-Ak/-k	45
-Ak/-k	14	-An	15	-(I)nTI	15	-A	43
-An	13	-Ak/-k	14	-(I)t	13	-(I)nTI	38
-mAn	12	-(I)n	13	-ç/(I)nç	12	-An	36
-(I)nTI	11	-(I)nTI	12	-GA	11	-(I)n	33
-(I)n	10	-AcAk	10	-mAn	11	-mAn	30
-Av/-v	9	-Av/-v	9	-(I)n	10	-(I)t	30
-cA	9	-GA	8	-A	9	-GA	28
-GA	9	-(I)t	8	-An	8	-ç/(I)nç	26
-mAz	9	-AnAk	7	-GAn	8	-Av/-v	23
-(I)t	9	-ç/(I)nç	7	-mAz	7	-tI	22
-tI	8	-mAk	7	-tI	7	-mAz	21
-Ay/-y	7	-mAn	7	-AnAk	6	-AcAk	19
-ç/(I)nç	7	-tI	7	-Av/-v	5	-AnAk	18
-mIş	6	-GAn	6	-Ay/-y	5	-cA	16
-AcAk	5	-mAz	5	-mIş	5	-mIş	16
-AnAk	5	-mIş	5	-AcAk	4	-Ay/-y	15
-Al	4	-cA	4	-Al	3	-GAn	15
-Am	4	-Ay/-y	3	-cA	3	-mAk	14
-(I)l	4	-mUr	3	-(I)l	3	-Al	9
-mAk	4	-Aç	2	-mAk	3	-Am	8
-AgAn/-AğAn	3	-Al	2	-sAl	3	-(I)l	7
-DIk	3	-Am	2	-AgAn/-AğAn	2	-AgAn/-AğAn	6
-gIç	3	-AsI	2	-Am	2	-AsI	6
-Aç	2	-gIç	2	-AmAk	2	-gIç	6
-AsI	2	-(A)z	2	-AsI	2	-mUr	6
-gAç	2	-AgAn/-AğAn	1	-DI	2	-Aç	5

Tablo 3'ün Devamı

-güt	2	-AmAk	1	-Aç	1	-sAl	5
-mUr	2	-DI	1	-AlgA	1	-DI	4
-sAl	2	-AlAk	0	-DIk	1	-DIk	4
-DI	1	-AlgA	0	-gAç	1	-(A)z	4
-GAn	1	-AmAç	0	-gIç	1	-AmAk	3
-(A)z	1	-ArGA	0	-güt	1	-gAç	3
-AlAk	0	-ArI	0	-mAçA	1	-güt	3
-AlgA	0	-bAç	0	-mAç	1	-AlgA	1
-AmAç	0	-cAk	0	-mUr	1	-mAçA	1
-AmAk	0	-cAmA	0	-sAk	1	-mAç	1
-ArGA	0	-DIk	0	-sI	1	-sAk	1
-ArI	0	-gAç	0	-tay	1	-sI	1
-bAç	0	-güt	0	-(A)z	1	-tay	1
-cAk	0	-(I)I	0	-AlAk	0	-AlAk	0
-cAmA	0	-mAçA	0	-AmAç	0	-AmAç	0
-mAçA	0	-mAç	0	-ArGA	0	-ArGA	0
-mAç	0	-mAl	0	-ArI	0	-ArI	0
-mAl	0	-mIk	0	-bAç	0	-bAç	0
-mIk	0	-sAk	0	-cAk	0	-cAk	0
-sAk	0	-sAl	0	-cAmA	0	-cAmA	0
-sI	0	-sI	0	-mAl	0	-mAl	0
-tay	0	-tay	0	-mIk	0	-mIk	0
-van	0	-van	0	-van	0	-van	0

Tablo 3'e bakıldığında "Yabancılar İçin Türkçe" öğretim setinde A1, A2, B1 ve B2 seviyelerinde yer alan okuma metinlerinin tamamında en çok karşılaşılan fiilden isim yapan ekler -(I)m (127), -mA (109), -I (72), -(I)k (54), -GI (43) şeklindedir.

"Yedi İklim Türkçe" öğretim setinde de ilk beş sırada yer alan ekler "Yabancılar İçin Türkçe" öğretim setindekilerle aynıdır. Ancak kullanım sayısı bakımından farklılıklar görülmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere "Yedi İklim Türkçe" setinde yer verilen okuma metinlerinde en çok kullanılan fiilden isim yapma ekleri şu şekildedir: -mA (92), -(I)m (87), -I (59), -GI (41), -(I)k (38).

"Türkçenin Sıklık Sözlüğü"nde yer alan sözcüklerde ise en çok karşılaşılan ek 136 kez kullanımla -(I)m eki olmuştur. -(I)m ekini sırasıyla -(I)k (66), -I (65), -Iş (49), -IçI (42) ekleri takip etmektedir.

Üç kaynaktan ayrı ayrı elde edilen verilerin toplamına bakıldığında ise en fazla kullanılan fiilden isim yapma eki 350 kullanım sayısı ile -(I)m eki olmuştur. -mA (222), -(I) (196), -(I)k (158), -Iş (128) ekleri -(I)m ekinin ardından üç kaynaktan en çok kullanılan ekler olarak belirlenmiştir. "Yabancılar İçin Türkçe", "Yedi İklim Türkçe" ve "Türkçenin Sıklık Sözlüğü"deki sıralamalar birbiriyle karşılaştırıldığında eklerin üç kaynaktan da çoktan aza doğru benzer şekilde sıralandığı görülmektedir.

Tablo 4'te "Yabancılar İçin Türkçe", "Yedi İklim Türkçe" öğretim setlerinin A1, A2, B1 ve B2 seviyelerine ait okuma metinlerinde ve "Türkçenin Sıklık Sözlüğü"nde yer alan türemiş sözcüklerin aldığı isimden isim yapan eklerin toplam kullanım sayıları sıralanmıştır. Bu üç kaynaktan fiilden fiil yapan eklerin toplam kullanım sayılarının çoktan aza doğru sıralanmasıyla da fiilden fiil yapan eklerin kullanım sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.

Fiilden Fiil Yapan Eklerin Kullanım Sayılarının Karşılaştırılması

Yabancılar İçin Türkçe		Yedi İklim Türkçe		Türkçenin Sıklık Sözlüğü		Üç Kaynaktaki Verilerin Toplamı	
-(I)l	131	-(I)l	111	-(I)ş	23	-(I)l	255
-(I)n	113	-(I)n	92	-Dİr	20	-(I)n	222
-Dİr	81	-Dİr	71	-(I)n	17	-Dİr	172
-(I)ş	46	-(I)t	47	-(I)l	13	-(I)ş	115
-(I)t	44	-(I)ş	46	-(I)t	9	-(I)t	100
-(I)r	23	-(I)r	22	-(I)r	5	-(I)r	50
-Ar	5	-Ar	7	-A	2	-Ar	14
-(I)ştİr	4	-(I)msA	2	-Ar	2	-(I)ştİr	8
-(I)msA	2	-(I)ştİr	2	-I	2	-(I)msA	6
-A	1	-AİA	1	-(I)msA	2	-A	3
-kun	1	-mAş	1	-(I)ştİr	2	-mAş	3
-mAş	1	-A	0	-AİA	1	-AİA	2
-AİA	0	-I	0	-(I)k	1	-I	2
-I	0	-(I)k	0	-mAİA	1	-(I)k	1
-(I)k	0	-kun	0	-mAş	1	-kun	1
-mAİA	0	-mAİA	0	-kun	0	-mAİA	1
-p	0	-p	0	-p	0	-p	0

Tablo 4'te görüldüğü üzere "Yabancılar İçin Türkçe" öğretim setindeki incelenen dört kitabın tamamında en fazla rastlanan fiilden fiil türeten ekler -(I)l (131), -(I)n (113), -Dİr (81), -(I)ş (46), -(I)t (44) bu şekilde sıralanmaktadır.

Tabloya bakıldığında "Yedi İklim Türkçe" öğretim setiyle "Yabancılar İçin Türkçe" öğretim setindeki en sık kullanılan beş fiilden fiil yapma eki aynıdır. Tabloda ilk üç sıra "Yabancılar İçin Türkçe" setindeki gibidir. Ancak kullanım sayısında farklılıklar bulunmaktadır. Bu ekler ve kullanım sayıları şu şekildedir: -(I)l (111), -(I)n (92), -Dİr (71). Bu üç ekin ardından en sık kullanılan diğer iki ek ve kullanım sayıları ise şöyledir: -(I)t (47), -(I)ş (46).

"Türkçenin Sıklık Sözlüğü"nde fiilden fiil yapan ekler arasında en sık kullanılan ilk beş eke bakıldığında bu eklerin diğer iki yaynevine ait kaynaklardaki eklerle aynı ekler olduğu görülmektedir. Ancak bu eklerin kullanım sayısı diğer kaynaklara göre farklılık göstermektedir. "Türkçenin Sıklık Sözlüğü"nde fiilden fiil yapan eklerle türetilen sözcüklerde -(I)ş (23) ekiyle türetilmiş sözcüklerin fazla olduğu görülmektedir. Bu eki -Dİr (20), -(I)n (17), -(I)l (13), -(I)t (9) fiilden fiil yapma ekleri izlemektedir. "Yabancılar İçin Türkçe" ve "Yedi İklim Türkçe" öğretim setlerinde -(I)l ve -(I)n ekiyle türetilen 100'den fazla sözcüğe rastlanırken "Türkçenin Sıklık Sözlüğü"nde bu eklerle türetilen sözcüklere (13 ve 17 kez kullanımla) daha az rastlandığı görülmektedir. Kullanım sayılarındaki bu farkın sebebi şöyle açıklanabilir: -(I)l ve -(I)n ekleri fiilleri edilgen yapmak için kullanılan eklerdir ve bu eklerle türetilmiş sözcüklere bir metin bağlamında daha fazla yer verildiği görülmektedir.

Üç kaynaktan elde edilen verilerin toplamına bakıldığında fiilden fiil yapan eklerdeki kullanım sayısı sıralamasında ilk sırayı fiilleri edilgen yapan -(I)l (255) eki almaktadır. Yine fiilleri edilgen yapan -(I)n (222) eki ikinci sırada yer almaktadır. -Dİr (172), -(I)ş (115), -(I)t (100) ekleri de oldukça sık kullanılarak fiilden fiil yapan ekler içerisinde üst sıralarda yerini almaktadır. -mAş ve -p ekleriyle türetilmiş sözcüklere araştırmaya dahil olan üç kaynaktan da hiç rastlanmamıştır.

Tablo 5'te tüm yapım ekleri tür ayrımı yapılmaksızın alt alta sıralanmıştır. Bir ek başka bir türde de olduğundan dolayı (örn. "-A" eki hem "fiilden isim" yapan eklerde hem de "fiilden fiil" yapan eklerde yer almaktadır.) karışıklığa sebebiyet vermemek amacıyla eklerin yanında parantez içinde hangi türe ait

olduğunu belirten kısaltmalara yer verilmiştir. Tablo 5'te yapım eklerinin karşısında ise üç kaynaktan elde edilen yapım eklerinin toplam kullanım sıklıklarının çoktan aza doğru sıralanmasına yer verilmiştir.

Tablo 5.

Kullanım Sıklığı Bakımından Yapım Eklerinin Sıralanışı

1. +II (iiye)	683	41. -Av/-v (fiye)	23	81. -AgAn/-AğAn (fiye)	6	121. +sI (ifye)	1
2. +IIk (iiye)	626	42. +GA (iiye)	22	82. -AsI (fiye)	6	122. -AlGA (fiye)	1
3. +IA (ifye)	441	43. -tI (fiye)	22	83. -gIç (fiye)	6	123. -mAcA (fiye)	1
4. -(I)m (fiye)	350	44. +Ay (iiye)	21	84. -mUr (fiye)	6	124. -mAç (fiye)	1
5. -(I)I (ffye)	255	45. +Ar (ifye)	21	85. -(I)msA (ffye)	6	125. -sAk (fiye)	1
6. -mA (fiye)	222	46. -mAz (fiye)	21	86. +GI (iiye)	5	126. -sI (fiye)	1
7. -(I)n (ffye)	222	47. -AcAk (fiye)	19	87. -Aç (fiye)	5	127. -tay (fiye)	1
8. +CI (iiye)	205	48. -AnAk (fiye)	18	88. -sAl (fiye)	5	128. -(I)k (ffye)	1
9. -I (fiye)	196	49. +In (iiye)	16	89. +Ak (iiye)	4	129. -kun (ffye)	1
10. -DIr (ffye)	172	50. -cA (fiye)	16	90. +CAk (iiye)	4	130. -mAIA (ffye)	1
11. +CA (iiye)	164	51. -mIş (fiye)	16	91. +cAl (iiye)	4	131. +AdAk (iiye)	0
12. -(I)k (fiye)	158	52. -Ay/-y (fiye)	15	92. +CI (iiye)	4	132. +AğI (iiye)	0
13. +sIz (iiye)	139	53. -GAN (fiye)	15	93. +sI (iiye)	4	133. +AlAk (iiye)	0
14. +IA n (ifye)	138	54. +ArI (iiye)	14	94. -DI (fiye)	4	134. +Az (iiye)	0
15. -Iş (fiye)	128	55. -mAk (fiye)	14	95. -DIk (fiye)	4	135. +cAğIz (iiye)	0
16. -GI (fiye)	125	56. -Ar (ffye)	14	96. -(A)z (fiye)	4	136. +cIIAyIn	0
17. -(I)ş (ffye)	115	57. +dA (iiye)	13	97. +msAr (iiye)	3	137. +CI n (iiye)	0
18. +IAş (ifye)	112	58. +DA m (iiye)	12	98. +An (ifye)	3	138. +dAk (iiye)	0
19. -IcI (fiye)	108	59. +(I)t (iiye)	12	99. +IA t (ifye)	3	139. +dIrIk (iiye)	0
20. -(I)t (ffye)	100	60. +sA (ifye)	12	100. +sIn (ifye)	3	140. +IA (iiye)	0
21. +sAl (iiye)	86	61. +At (ifye)	11	101. -AmAk (fiye)	3	141. +IAk (iiye)	0
22. -GI n (fiye)	79	62. +(I)r (ifye)	10	102. -gAç (fiye)	3	142. +IAz (iiye)	0
23. -Ar/-Ir/-r (fiye)	63	63. +A (iiye)	9	103. -güt (fiye)	3	143. +(I)msI (iiye)	0
24. -(I)r (ffye)	50	64. +GAN (iiye)	9	104. -A (ffye)	3	144. +(I)mtrak	0
25. +(I)I/+II/+Al(iiye)	49	65. +rA (iiye)	9	105. -mAş (ffye)	3	145. +(I)n (iiye)	0
26. +Al/+I (ifye)	46	66. -Al (fiye)	9	106. +GI n (iiye)	2	146. +rAk (iiye)	0
27. +DA n (iiye)	46	67. +tI (iiye)	8	107. +gI,+giller	2	147. +sAk (iiye)	0
28. -Ak/-k (fiye)	45	68. +kIr (ifye)	8	108. +tay (iiye)	2	148. +sIk (iiye)	0
29. +(I)ncl (iiye)	44	69. -Am (fiye)	8	109. +(I)z (iiye)	2	149. +(I)ş (iiye)	0
30. -A (fiye)	43	70. -(I)şIr (ffye)	8	110. +(I)msA (ifye)	2	150. -AlAk (fiye)	0
31. +A (ifye)	41	71. +An (iiye)	7	111. -AlA (ffye)	2	151. -AmAç (fiye)	0
32. -(I)nTI (fiye)	38	72. +dIz (iiye)	7	112. -I (ffye)	2	152. -ArGA (fiye)	0
33. -An (fiye)	36	73. +mA n (iiye)	7	113. +Aç (iiye)	1	153. -ArI (fiye)	0
34. -(I)n (fiye)	33	74. +Ik (ifye)	7	114. +IAyIn(iiye)	1	154. -bAç (fiye)	0
35. +CIk (iiye)	31	75. -(I)I (fiye)	7	115. +sII (iiye)	1	155. -cAk (fiye)	0
36. -mA n (fiye)	30	76. +Ar,+şAr	6	116. +sIzIn (iiye)	1	156. -cAmA (fiye)	0
37. -(I)t (fiye)	30	77. +eş (iiye)	6	117. +şIn (iiye)	1	157. -mAl (fiye)	0
38. -GA (fiye)	28	78. +gür (iiye)	6	118. +AcAn (ifye)	1	158. -mIk (fiye)	0
39. +DAş (iiye)	26	79. +(I)k (iiye)	6	119. +Aş (ifye)	1	159. -van (fiye)	0
40. -ç/(I)nç (fiye)	26	80. +dA (ifye)	6	120. +(I)rgA (ifye)	1	160. -p (ffye)	0

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında uygulamalı olarak 5-10 yıl arası çalışmış ve halen çalışmakta olan 6 uzmana sunulmuş, uzmanlar Tablo 5'e ve deneyimlerine dayanarak hangi yapım ekinin

hangi seviyede öğretilbileceğine dair görüş bildirmiştir. Uzman görüşlerinden elde edilen veriler Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde yer verilmesi gereken yapım eklerini belirlemede net ve belirleyici bir sonuç ortaya koymadığı için uzman görüşleri, Türkçenin öğretimi için hazırlanmış bazı kaynaklarda yer alan yapım eklerinin sayısal verileriyle birleştirilmiştir. Ortaya Tablo 6'daki sonuçlar çıkmıştır ve Tablo 6'ya göre ise öğretim sürecine dahil edilmesi gereken yapım ekleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 6'da uzmanlara sunulan uzman görüşü formu üzerinde hangi yapım ekinin Türkçenin öğretim sürecine dahil edilip edilmeyeceği, dahil edilecek eklerin ise hangi seviyede dahil edileceği uzman görüşlerinden ve Türkçenin öğretiminde yararlanılan kaynaklardan hareketle oluşturulmuştur. Tablo 6'da "Öğretimine gerek yoktur" anlamına gelen "Gerek Yok" sütununda yer alan sayılar uzman görüşleri doğrultusunda 6 kişiden kaçının bu seçeneği işaretlediğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle son sütundaki sayılar sadece uzman görüşlerinden gelen sayıların toplamını ifade etmektedir. Diğer sütunlardaki (A1-A2-B1-B2) sayısal veriler ise uzman görüşleri; Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan programlar, kitaplar ve makalelerde öğretimine yer verilen yapım eklerine toplam kaç kez rastlandığını göstermektedir. Uzman görüşlerinden elde edilen sayısal veriler ve belirtilen kaynaklarda geçen yapım eklerinin toplamı ilgili sütunlara yazılmıştır. Öğretimine "Gerek Yok" sütununda sadece uzmanların hangi yapım eklerinin öğretimini gerekli bulmadığına yönelik sayısal veriler gösterilmiştir. Türkçenin öğretimi için hazırlanan ve çalışmaya dahil edilen kaynaklarda öğretimine yer verilmeyen yapım ekleri için öğretimine "Gerek Yok" sütununa sayısal ekleme yapılmamıştır.

Tablo 6.

Uzman Görüşü Formu, Programlar, Kitaplar ve Makalelerde Yapım Eklerine Yer Verilen Seviyeler

Ekler	Örnek Sözcükler	Toplam Veriler	A1	A2	B1	B2	Gerek Yok
1. +II (iiye)	Bursalı, şekerli	683	10	3		1	
			2				
2. +IIk (iiye)	Kitaplık, mutluluk	626	5	4		1	
			1				
3. +IA (ifye)	Açıkla-, tekrarla-	441	1	2	2	1	1
			1				
4. -(I)m (fiye)	Çizim, değişim	350	1		2	1	3
			1				
5. -(I)l (ffye)	Açıl-, geril-	255	1		8	5	
			1				
6. -mA (fiye)	Dondurma, uçurtma	222	1	1	5	1	1
			1				
7. -(I)n (ffye)	Bağlan-, dilen-	222	1		9	5	
			1				
8. +CI (iiye)	Futbolcu, gerçekçi	205	5	2		1	
			1				
9. -I (fiye)	Beğeni, ileti	196	1		3	1	1
10. -DIr (ffye)	Değiştir-, dondur-	172	1		7	6	
11. +CA (iiye)	İyice, Türkçe	164	7	6	4	2	
			2				
12. -(I)k (fiye)	Açık, soğuk	158	2		1	1	3
			1				
13. +sIz (iiye)	İşsiz, güçsüz	139	9	4		1	
			2				

Tablo 6'nın Devamı							
14. +lAn (ifye)	Hoşlan-, kirlen-	138	1		4		1
			1				
15. -Iş (fiye)	Açılış, giriş	128	1	2	5	1	1
			1				
16. -GI (fiye)	Askı, coşku	125	1	2		1	3
			1				
17. -(I)ş (ffye)	Dönüş-, oluş-	115	1	2	9	2	1
			1				
18. +lAş (ifye)	Birleş-, yüzleş-	112	1	2	4	1	
			1				
19. -IcI (fiye)	Bakıcı, kalıcı	108	1	3	2	1	1
			1				
20. -(I)t (ffye)	İşlet-, şaşırt-	100		1	9	4	
			1				
21. +sAl (iiye)	Duygusal, toplumsal	86		1	2	2	2
			1				
22. -GIIn (fiye)	Üzgün, yorgun	79	1	1	1	2	2
			1				
23. -Ar/-Ir/-r(fiye)	Benzer, okur	63	1		2	3	3
24. -(I)r (ffye)	Şaşırt-, uçur-	50	1		8	4	1
			1				
25. +(I)l/+Il/+Al(iiye)	Buzul, sözel	49		1	2		3
			1				
26. +Al/+l (ifye)	Azal-, kısal-	46		2	2	6	
27. +DAn (iiye)	İçten, candan	46	1		1	1	3
28. -Ak/-k (fiye)	Korkak, yatak	45	1	1	1		3
29. +(I)ncl (iiye)	Birinci, ikinci	44	9	2	1	1	
			2				
30. -A (fiye)	Çevre, dize	43	1	1			4
31. +A (ifye)	Benze-, oyna-	41		2	1		3
			1				
32. -(I)nTI (fiye)	Sıkıntı, yaşantı	38		2	1		3
33. -An (fiye)	Bakan, çalışan	36		2	2	2	1
34. -(I)n (fiye)	Ekin, yığın	33		1	1	1	3
35. +CIk (iiye)	Sözcük, ufacık	31	1	3	4	1	1
			1				
36. -mAn (fiye)	Danışman, öğretmen	30	1	1		1	3
37. -(I)t (fiye)	Taşıt, yakıt	30		1	1		4
38. -GA (fiye)	Bilge, bölge	28		1	1		4
39. +DAş (iiye)	Çağdaş, yoldaş	26		1		2	4
			1				
40. -ç/(I)nç (fiye)	İnanç, kıskanç	26			1	1	4
41. -Av/-v (fiye)	İşlev, sınav	23			1	1	4
42. +GA (iiye)	Başka, simge	22			1	1	4
43. -tl (fiye)	Belirti, görüntü	22		1	1	1	4
44. +Ay (iiye)	Birey, dikey	21			2		4
45. +Ar (ifye)	İçer-, sarar-	21		1	2	2	3

Tablo 6'nın Devamı

46. -mAz (fiye)	Çıkmaz, yaramaz	21	1		6	1	
47. -AcAk (fiye)	Gelecek, yiyecek	19	1		7	1	
48. -AnAk (fiye)	Gelenek, yetenek	18			4		3
49. +In (iiye)	İlkin, yazın	16			2	1	3
50. -cA (fiye)	Düşünce, eğlence	16		1	2		3
51. -mİş (fiye)	Dolmuş, geçmiş	16	1	2	3		
52. -Ay/-y (fiye)	Deney, olay	15		1	1		4
53. -GAn (fiye)	Çalışkan, savurgan	15		1	2	1	3
				1			
54. +ArI (iiye)	Dışarı, içeri	14		1	2		3
55. -mAk (fiye)	Ekmek, yemek	14	1	1	4	1	1
				1			
56. -Ar (ffye)	Çıkar-, kızar-	14	1		4	4	1
57. +dA (iiye)	Gözde, sözde	13	1		1		4
58. +DAm (iiye)	Gündem, yöntem	12	1		1		4
59. +(I)t (iiye)	Boyut, eşit	12		1		1	4
60. +sA (ifye)	Susa-, önemse-	12	1			2	3
				1			
61. +At (ifye)	Gözet-, yönet-	11	1			2	3
62. +(I)r (ifye)	Delir-, kabar-	10	1			1	4
63. +A (iiye)	Denge, ilke	9			1		5
64. +GAn (iiye)	Başkan, üçgen	9			1	2	3
65. +rA (iiye)	Sonra	9		1		1	4
66. -Al (fiye)	Eleştirel, sanal	9				3	4
67. +tI (iiye)	Fısıltı, orantı	8			1	2	3
68. +kIr (ifye)	Fıskır-, püskür-	8				1	5
69. -Am (fiye)	Dönem, kuram	8				2	4
70. -(I)ştIr (ffye)	Araştır-, çekiştir-	8			2	3	1
71. +An (iiye)	Köken, oğlan	7	1				5
72. +dIz (iiye)	Gündüz, yıldız	7		1	1		4
73. +mAn (iiye)	Kocaman, uzman	7		1	1		4
74. +Ik (ifye)	Birik-, gecik-	7		1	1	2	2
75. -(I)l (fiye)	Koşul, kurul	7		1			5
76. +Ar, +şAr (iiye)	Birer, ikişer	6	1	4	5	1	
				1			
77. +eş (iiye)	Güneş	6		1		1	4
78. +gür (iiye)	Özgür	6				1	5
79. +(I)k (iiye)	Minik, topuk	6				1	5
80. +dA (ifye)	Fısılda-, kıpırda-	6				2	4
81. -AgAn/-AğAn (fiye)	Olağan, durağan	6				1	5
82. -AsI (fiye)	Giysi, olası	6		1	1	1	3
83. -gIç (fiye)	Başlangıç, dalgıç	6		1	1	1	3
84. -mUr (fiye)	Yağmur	6		1	1	1	3
85. -(I)msA (ffye)	Anımsa-, gülümse-	6			2	3	1
86. +GI (iiye)	Özgü, bilgi	5			1	1	4
87. -Aç (fiye)	Süreç, kaldıraç	5			1	2	3
88. -sAl (fiye)	Görsel, işitsel	5			2	3	1

Tablo 6'nın Devamı

89. +Ak (iiye)	Başak, yanak	4			2		4
90. +CAk (iiye)	Çabucak, oyuncak	4			3		3
91. +cAl (iiye)	Güncel, kılcal	4			3		3
92. +Cil (iiye)	Bencil, etçil	4			3		3
93. +sI (iiye)	Çocuksu, erkeksi	4			3	3	1
94. -DI (fiye)	Girdi, gecekondü	4	1		1	2	2
95. -Dik (fiye)	Tandık, bildik	4		2	3	2	1
96. -(A)z (fiye)	Boğaz, tıkız	4			2		4
97. +msAr (iiye)	İyimser, karamsar	3	1	2			3
98. +An (ifye)	Donan-, özen-	3			1	1	4
99. +lAt (ifye)	Aydınlat-, kirlet-	3			2	4	
100. +sIn (ifye)	Gereksin-	3			1	2	3
101. -AmAk (fiye)	Basamak, kaçamak	3			2	3	1
102. -gAç (fiye)	Süzgeç, utangaç	3		2	1	2	1
103. -güt (fiye)	Örgüt	3			1	1	4
104. -A (ffye)	Ata-, tıka-	3		1		1	4
105. -mAş (ffye)	Karmaş-, sarmaş-	3			1	2	3
106. +GIn (iiye)	Özgün	2			1	1	4
107. +gil,+giller (iiye)	Baklagiller, kedigiller	2			1	3	2
108. +tay (iiye)	Kurultay, yargıtay	2			1	1	4
109. +(I)z (iiye)	İkiz, üçüz	2		5		1	1
110. +(I)msA (ifye)	Benimse-, küçümse-	2		1		2	4
111. -AlA (ffye)	Kovala-, itele-	2			3	1	2
112. -I (ffye)	Kazı-, sürü-	2			3	1	2
113. +Aç (iiye)	Kayaç	1				1	2
114. +lAyIn (iiye)	Sabahleyin, öğleyin	1	1	1	2	1	1
115. +sIl (iiye)	Yoksul, damaksıl	1			2	2	2
116. +sIzIn (iiye)	Ansızın	1				2	4
117. +şIn (iiye)	Sarışın	1				2	4
118. +AcAn (ifye)	Sevecen	1				2	4
119. +Aş (ifye)	Yanaş-	1			1	3	2
120. +(I)rgA (ifye)	Yadırga-	1				3	3
121. +sI (ifye)	Yadsı-	1			1	1	4
122. -AlgA (fiye)	Çizelge	1			3	1	2
123. -mAcA (fiye)	Bulmaca, çekmece	1			3	1	2
124. -mAç (fiye)	Demeç	1				1	5
125. -sAk (fiye)	Tutsak	1				4	2
126. -sI (fiye)	Sinsi	1				2	4
127. -tay (fiye)	Danıştay, çalıştay	1				2	4
128. -(I)k (ffye)	Silk-	1				4	2
129. -kun (ffye)	Yutkun-	1				4	2
130. -mAlA (ffye)	Sarmala-	1				3	3
131. +AdAk (iiye)	Pattadak, gümbedek	0					6
132. +AğI (iiye)	Kırağı, köseği	0					6
133. +AlAk (iiye)	Kozalak, topalak	0					6
134. +Az (iiye)	Ayaz, yalaz	0					6

Tablo 6'nın Devamı						
135. +cAğIz (iiye)	Adamcağız, köyceğiz	0	2	2	2	3
			1			
136. +cIIAyIn (iiye)	Bencileyin	0				6
137. +CIIn (iiye)	Bıldırçın	0				6
138. +dAk (iiye)	Işıldak, fırlıdak	0		2		4
139. +dIrIk (iiye)	Boyunduruk	0				6
140. +lA (iiye)	Kışla, tuzla	0				6
141. +lAk (iiye)	Otlak, sulak	0			1	5
142. +lAz (iiye)	Oflaz, üflez	0				6
143. +(I)msI (iiye)	Beyazımsı, ekşimsi	0	2		2	3
144. +(I)mtırak (iiye)	Yeşilimtırak	0	2		1	3
145. +(I)n (iiye)	Alın, boyun	0	1			5
146. +rAk (iiye)	Azrak, acırak	0				6
147. +sAk (iiye)	Tümsek, yakınsak	0				6
148. +sIk (iiye)	Ağlamsık, sumsuk	0				6
149. +(I)ş (iiye)	Aliş, maviş	0				6
150. -AlAk (fiye)	Çökelek, yatalak	0			2	4
151. -AmAç (fiye)	Dönemeç, tutamaç	0			2	4
152. -ArGA (fiye)	Duyarga	0				6
153. -ArI (fiye)	Uçarı, göçeri	0				6
154. -bAç (fiye)	Dolambaç, saklambaç	0				6
155. -cAk (fiye)	Salıncak	0				6
156. -cAmA (fiye)	Sürünceme	0				6
157. -mAl (fiye)	Sarmal, sağmal	0				6
158. -mIk (fiye)	Kıymık, kustumuk	0				6
159. -van (fiye)	Yayvan	0				6
160. -p (ffye)	Serp-, kırp-	0				6

Tablo 6'da öğretimi uygun görülen yapım eklerinin öğretilbileceği en uygun seviye ve öğretimine gerek olmayan yapım ekleri belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 6, yapım eklerinin öğretiminde hangi sütunda sayısal üstünlüğün fazla olduğunu göstermektedir. Bu tablodan elde edilen veriler çalışmanın "Sonuç ve Tartışma" bölümünde yer alan Tablo 7'deki "Seviyelere Göre Yapım Ekleri Öğretim Çerçevesi"ni oluşturmayı sağlamıştır. Tablo 7'de hangi yapım ekinin hangi seviyede öğretilbileceğine ya da hangi eklerin öğretimine gerek olmadığına karar verirken Tablo 6'daki sütunlardaki sayısal üstünlük göz önüne alınmıştır. "Seviyelere Göre Yapım Ekleri Öğretim Çerçevesi"ni oluştururken büyük ölçüde bu tabloya bağlı kalınmıştır. Ancak bazı eklerin öğretilbileceği seviyede ya da öğretimine gerek olmadığına yönelik Tablo 7'de birtakım değişiklikler de söz konusu olduğu görülmektedir. Tablo 6'da bazı ekler için bazı sütunlarda sayısal üstünlük, bazı sütunlarda sayısal eşitlik görülmektedir. Bu tabloda sayısal üstünlüğün sağlandığı sütunlara yönelik Tablo 7'deki sütunlara Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dahil edilecek yapım ekleri doğrudan yazılmıştır. Tablo 6'da sayısal eşitliğin olduğu sütunlardaki yapım eklerinin hangi seviyede öğretilbileceğine yönelik karar ise gerekli nedenler göz önünde bulundurularak tarafımızca belirlenmiştir. Bu ekler Tablo 7'de ilgili sütunda yerini almıştır. Tablo 6'daki sayısal üstünlüğe sahip sütunlardaki bazı ekleri ise Tablo 7'de farklı bir sütunda görmek mümkündür. Bu eklere, Tablo 6'daki sütunlarda bulundurduğu sayısal üstünlüğe rağmen Tablo 7'de yine tarafımızca uygun görülen farklı bir seviyeye ait sütunda ya da öğretimine "Gerek Yok" sütununda yer verilmiştir. Kısacası bazı yapım eklerinin öğretilbileceği seviye belirlenirken Tablo 6'ya bağlı kalınmamış, bu eklerin farklı bir seviyede öğretimi yapılması gerekli görülmüştür. Bunun nedeni öğrencilerin sahip olması gereken dil yapılarının ve gerçekleştirmeleri gereken iletişimsel işlevlerin Tablo 7'deki yapım ekinin yer aldığı sütundaki seviye için uygun bulunmasıdır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bir dili ana dili olarak ya da yabancı dil olarak öğretirken karşılaşılan pek çok sorun vardır. Bu sorunlardan biri de dil öğretim sürecinde dilbilgisinin öğretilip öğretilmeyeceği konusudur. Geçmişten günümüze tartışmalı olan bu konu, dilbilgisinin öğretilmesi gerektiği sonucuyla aşılmış olsa da “Dilbilgisi öğretirken neyi, ne zaman, nasıl öğreteceğiz?” konusu dil öğretim sürecinde hâlâ aşılamayan konuların başında gelir. Dil öğretim sürecinde dilbilgisi öğretiminin gerekli olduğu görüşünde birleşenler bu kez “neyi, ne zaman, nasıl” öğretecekleri konusunda görüş birliğine ulaşamamaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında da bu sorunla karşılaşmaktadır. Araştırmacılar, programcılar, materyal hazırlayanlar, öğreticiler neyin, ne zaman, nasıl öğretilmeyeceği konusunda ortak bir görüşte birleşmemektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için öğreticilere yol göstermesi amacıyla hazırlanan programlara, kitaplara, öğretim kılavuzlarına; öğrenciler için hazırlanan ders kitapları, çalışma kitapları ve dilbilgisi kitaplarına bakıldığında bazı konular üzerinde birlik sağlanamadığı görülmektedir.

Bu çalışmada da görüldüğü üzere Türkçenin öğretimi üzerinde birlik sağlanamayan dilbilgisi konularından biri yapım ekleridir. Hangi yapım ekinin, hangi seviyede öğretilmesi gerektiği hakkında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan kaynaklarda kapsamlı bir bilgiye ulaşamamıştır.

Alanyazına bakıldığında Türkçedeki ekler veya yapım ekleri üzerine yapılan çalışmalarla karşılaşmak mümkündür. Ancak bu çalışmalar Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında değil daha çok Türkçenin dil yapısını, biçimbilgisini, Türkçe yapım eklerinin özelliklerini, işlevlerini inceleyen dilbilimi ve Türkçenin ana dili olarak öğretimi alanlarında karşımıza çıkmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında ise eklerle ilgili yapılan çalışmaların Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarında yaptıkları ek yanlışlarını belirlemek üzere yapılmış çalışmalar olduğu görülmektedir. Yağmur-Şahin (2013) ve Altıntop'un (2016) çalışmalarında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarında yaptıkları ek yanlışları belirlenmiştir. Esawi'nin (2015) çalışmasında ise C1 seviyesindeki öğrencilerin yazılı anlatımlarında görülen Türkçe ek yanlışları belirlenmiştir. Bu çalışmalarda Türkçeyi öğrenen yabancı öğrencilerin yapım eklerini ve çekim eklerini yanlış kullanmalarının nedeninin daha çok öğrencilerin konuyu bilmemelerinden, Türkçenin eklemeli dil yapısına karşı farkındalık geliştirememelerinden kaynaklı olduğu belirtilmiştir. Yapım ekleri ve çekim eklerinin kullanımında yapılan hataların ise “eklerin görev dışı kullanımı, eksik kullanımı, gereksiz kullanımı” nedeniyle ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda Türkçenin eklemeli dil yapısı ve eklerin öğretimi üzerinde önemle durulması gerektiği, öğrencilere bolca pratik yaptırarak konunun iyice öğrenilmesi gerektiği sonuçlarına yer verilmiştir. Ancak hangi eklerin, hangi seviyede ve nasıl öğretilmeyeceği konusu üzerinde durulmamıştır.

Memiş'in (2018) yapım eklerinin doğrudan öğretilerek öğrencilerdeki morfolojik farkındalığın geliştirilmesini hedeflediği çalışmasında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dahil edilen yapım ekleri belirtilmiş; yapım eklerinin öğretiminde nasıl bir süreç izlendiği açıklanmıştır. Ancak Memiş'in çalışması, dilbilgisi kitapları incelenerek sık kullanıldığı düşünülen 39 yapım ekinin uzman görüşüne sunulması sonucu uzmanlarca belirlenen 25 yapım ekiyle ve yapım eklerinin öğretiminin yapıldığı B2 seviyesiyle sınırlı kalmıştır.

Bu çalışmada da bahsi geçen çalışmalara (Altıntop, 2016; Esawi, 2015; Memiş, 2018; Yağmur-Şahin, 2013) benzer olarak yapım eklerin öğretim sürecine dahil edilmesi gerektiği ve öğretim sürecinde doğrudan ya da dolaylı olarak öğrencinin seviyesine, yapım ekine ve yapım ekinin işleneceği temaya bağlı olarak uygun yaklaşımla öğrencilere morfolojik farkındalık kazandırmak gerektiğini destekler niteliktedir. Diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kitaplarında yer alan yapım eklerinin kullanım sayılarına ve bu kullanım sayılarından yola çıkarak da Türkçedeki yapım eklerinin kullanım sıklıklarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde seviyelere göre öğretilebilecek yapım eklerinin belirlenmesi yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programlarından, çeşitli Türkçe öğretim setlerinden, etkinlik ve dilbilgisi kitaplarından, dilbilgisi konularını içeren makalelerden ve uzman görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda seviyelere göre öğretilecek yapım eklerinin çerçevesi çizilmiştir. Bunlara ek olarak belirli temalar altında öğrencilerin sahip olmaları gereken dil yapıları ve gerçekleştirmeleri beklenen iletişimsel işlevler de göz önünde bulundurularak yapım eklerinin öğretimi için Tablo 7'deki "Seviyelere Göre Yapım Ekleri Öğretim Çerçevesi" önerilmiştir.

Tablo 7.
Seviyelere Göre Yapım Ekleri Öğretim Çerçevesi

A1	A2	B1	B2	Gerek Yok
+II (iiye)	+IA (ifye)	-(I)m (fiye)	+Al/+I (ifye)	-A (fiye)
+IIk (iiye)	-(I)k (fiye)	-(I)l (ffye)	-(I)nTI (fiye)	+A (ifye)
+CI (iiye)	-GI (fiye)	-mA (fiye)	-(I)n (fiye)	-GA (fiye)
+CA (iiye)	-IcI (fiye)	-(I)n (ffye)	-ç/(I)nç (fiye)	-Av/-v (fiye)
+sIz (iiye)	-GI n (fiye)	-I (fiye)	-tI (fiye)	+GA (iiye)
	-Ak/-k (fiye)	-DIr (ffye)	+(I)t (iiye)	+Ay (iiye)
	+(I)ncI (iiye)	+lAn (ifye)	+sA (ifye)	-Ay/-y (fiye)
	-mAn (fiye)	-Iş (fiye)	+At (ifye)	+ArI (iiye)
	+Ar,+şAr(iiye)	-(I)ş (ffye)	+tI (iiye)	+DAm (iiye)
	-gAç (fiye)	+lAş (ifye)	+kIr (ifye)	+A (iiye)
	+(I)z (iiye)	-(I)t (ffye)	-(I)ştIr (ffye)	+rA (iiye)
	+(I)msI (iiye)	+sAl (iiye)	+Ik (ifye)	-Am (fiye)
	+(I)mtrak (iiye)	-Ar/-Ir/-r(fiy)	+dA (ifye)	+An (iiye)
		-(I)r (ffye)	-(I)msA (ffye)	+dIz (iiye)
		+(I)l/+Il/+Al(iiye)	-Aç (fiye)	+mAn (iiye)
		+DAn (iiye)	-DI (fiye)	-(I)l (fiye)
		-An (fiye)	+gil,+giller (iiye)	+eş (iiye)
		+CIk (iiye)	+tay (iiye)	+gür (iiye)
		-(I)t (fiye)	+(I)msA (ifye)	+(I)k (iiye)
		+DAş (iiye)	-tay (fiye)	-AgAn/-AğAn (fiye)
		+Ar (ifye)	+dAk (iiye)	-AsI (fiye)
		-mAz (fiye)		-gIç (fiye)
		-AcAk (fiye)		-mUr (fiye)
		-AnAk (fiye)		+GI (iiye)
		+In (iiye)		+Ak (iiye)
		-cA (fiye)		+cAl (iiye)
		-mIş (fiye)		-(A)z (fiye)
		-GAn (fiye)		+msAr (iiye)
		-mAk (fiye)		+An (ifye)
		-Ar (ffye)		+lAt (ifye)
		+dA (iiye)		+sIn (ifye)
		+(I)r (ifye)		-AmAk (fiye)
		+GAn (iiye)		-güt (fiye)
		-Al (fiye)		-A (ffye)
		-sAl (fiye)		-mAş (ffye)
		+CAk (iiye)		+GI n (iiye)
		+CIl (iiye)		-AlA (ffye)
		+sI (iiye)		-I (ffye)
		-DIk (fiye)		+Aç (iiye)

+lAyIn (iiye)	+sII (iiye)
-mAcA (fiye)	+sIzIn (iiye)
+cAğIz (iiye)	+şIn (iiye)
+(I)ş (iiye)	+AcAn (ifye)
	+Aş (ifye)
	+(I)rgA (ifye)
	+sI (ifye)
	-AlGA (fiye)
	-mAç (fiye)
	-sAk (fiye)
	-sI (fiye)
	-(I)k (ffye)
	-kun (ffye)
	-mAlA (ffye)
	+AdAk (iiye)
	+AğI (iiye)
	+AlAk (iiye)
	+Az (iiye)
	+cIIAyIn (iiye)
	+CIn (iiye)
	+dIrIk (iiye)
	+lA (iiye)
	+lAk (iiye)
	+lAz (iiye)
	+(I)n (iiye)
	+rAk (iiye)
	+sAk (iiye)
	+slk (iiye)
	-AlAk (fiye)
	-AmAç (fiye)
	-ArGA (fiye)
	-ArI (fiye)
	-bAç (fiye)
	-cAk (fiye)
	-cAmA (fiye)
	-mAl (fiye)
	-mIk (fiye)
	-van (fiye)
	-p (ffye)

Tablo 7’de Türkçenin öğretimi sürecine dahil edilebilecek yapım ekleri ve bu eklerin öğretimi için uygun bulunan dil seviyeleri gösterilmiştir. Tablo 7, Türkçeyi yabancı dil olarak öğretenler için bir öneri niteliğindedir. Öğreticiler yapım eklerini öğretirken öğrencilerin sık karşılaştığı ya da karşılaşılabileceği yapım eklerine, öğrencinin seviyesine uygun gerçekleştirilmesi beklenen iletişimsel işlemlere ve ulaşması beklenen dil hedeflerine göre oluşturulan Tablo 7’yi göz önünde bulundurabilir. Tabloda yer alan ve öğretimine gerek görülmemeyen ekler öğreticinin isteğine göre öğrencinin seviyesine uygun olacak şekilde öğretim sürecine dahil edilebilir. Seviyelere göre belirlenen tüm yapım eklerinin öğretim sürecine dahil

edilmesi zorunlu değildir. Öğretimi gerek görülmeyen ekler de yerine ve duruma göre öğretilir. Bu konu yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin inisiyatifine bırakılmıştır.

Sonuç olarak Türkçe söz varlığının önemli bir bölümünü türemiş sözcüklerin oluşturduğu bilinmektedir. Öğrencilerin bu türemiş sözcüklerle günlük hayatta, okulda, ders ya da okuma kitaplarında karşılaşmaları kaçınılmazdır. Bu nedenle öğrencilerin türemiş sözcüklerin varlığından haberdar olmaları, bu sözcüklerdeki yapım eklerinin farkına varmaları oldukça önemlidir. Bunların farkında olan öğrencilerin ek-kök ilişkisi kurarak anlamını bilmedikleri sözcükleri tahmin etmeleri, sözcük türetme becerilerini geliştirmeleri, sözcük hazinelerini genişletmeleri; bunlara paralel olarak okuma hızlarını arttırmaları, okuduğunu-dinlediğini anlama ve yazarken-konuşurken de anlatma becerilerini geliştirmeleri, sözcük öğrenme ve sözcüğü akılda tutma becerilerini geliştirmeleri, dilin sistematliğini çözmeleri ve bu sayede dil öğrenme sürecini kolaylaştırmaları beklenmektedir. Bu gibi nedenlerden dolayı Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yapım eklerini öğrenmeleri gerekmektedir. Türkçeyi yabancı dil öğretenlerin ise öğrencileri uygun bir dil seviyesinde ilgili yapım ekleriyle karşılaştırması gerekmektedir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğretenlerin bunu yapabilmesi için de Tablo 7'deki "Seviyelere Göre Yapım Ekleri Öğretim Çerçevesi" önerilmektedir.

Kaynakça/Reference

- Aksan, Y., Aksan, M., Mersinli, Ü., ve Demirhan, U.U. (2017). *A frequency dictionary of Turkish*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315733302>
- Altıntop, E. (2016). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin kompozisyonlarındaki ek yanlışları ve nedenleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bozel, M. (2008). *Türkiye Türkçesindeki türemiş adların aldıkları yapım eklerine göre anlam ve görev özellikleri bu konudaki bilgi ve bulguların ilköğretim 2. kademe Türkçe (dilbilgisi) derslerinde kullanılışı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F., (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (21. baskı). Pegem Akademi.
- Ergin, M. (2012). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Esawi, W, N, H. (2015). *C1 düzeyindeki Türkçe öğrenirlerinin yazılı anlatımları üzerine bir hata analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi A1-A2-B1 (2015). (3. baskı). Kalkan Matbaası.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi B2-C1 (2015). (2. baskı). Kalkan Matbaacılık.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1, A2, B1, B2. (2019). Kalkan Matbaası.
- Gökmen, E. (Ed.). (2015). *Yabancı dil olarak türkçe öğretim programı*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Gültekin, İ. (Ed.). (2020). *Türkiye Maarif Vakfı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı*. Bayem Ajans.
- İstanbul Üniversitesi Türkçe Öğretim Seti (2012). Dilmer A1, A2, B1, B2, C1. Kültür Sanat Basımevi.
- Karataş-Demirtaş, S. ve Karataş-Acer, E. (2016). *Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlara yönelik bir değerlendirme: Passau Üniversitesi örneği*. A. Okur, B. İnce ve İ. Güleç (Ed). *Yabancılar Türkçe öğretimi üzerine araştırmalar içinde* (s. 177-184). Sakarya Üniversitesi Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Karatay, H. ve Kaya, S. (2019). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi için çerçeve program*. *International Journal of Languages' Education and Teaching* 7(2), 1-59. <https://doi.org/10.29228/ijlet.12377>
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi* (3. baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Memiş, M. R. (2018). *Yapım eki öğretiminin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin kelime hazinesi, kelime türetme becerisi ve okuduğunu anlama becerisi üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Okta, G. (2021). *Türkçe yapım sisteminin tarihsel ve işlevsel ekliği ve bunun eğitimde kullanılması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özden, M., ve Saban, A. (2019). Nitel araştırmalarda paradigma ve teorik temeller. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (3. baskı) içinde (s. 1-30). Anı Yayıncılık.
- Pıllancı, H. ve Saltık, O. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretiminde dilbilgisi içeriğini etkileyen faktörler: A1, A2 düzeyleri*. *70T70Tuluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi* 70T70T 4(9), 122-149. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhe/issue/39344/451105>
- Vural, H. ve Böler, T. (2011). *Ses ve şekil bilgisi*. Kesit Yayınları.
- Yağmur-Şahin, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki ek yanlışları*. *Tarih Okulu Dergisi*, 6(15), 433-449. <http://dx.doi.org/10.14225/loh283>

Yıldırım, A., ve Şimşek, H., (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, H. ve Sözer, Z. *Yabancı dilim Türkçe 1-2-3-4-5*. Dilmer Yayınları.

Yunus Emre Enstitüsü *Yedi İklim Türkçe* (2015). *Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1, B2*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

In teaching Turkish as a foreign language, the teaching of inflectional suffixes is emphasized carefully, but it can be said that the construction suffixes are neglected. When the textbooks are examined, it is seen that all the inflectional suffixes are taught to the students, while very few of the construction suffixes are taught. There are many construction suffixes in Turkish and derived words constitute a significant part of Turkish vocabulary. While using listening, reading, speaking, and writing skills, it is inevitable that native and target language users encounter these derived words in Turkish and use these derived words consciously or unconsciously. Students need to develop an awareness of derivational suffixes, words derived with derivational suffixes, and the agglutinative language structure of Turkish. For this purpose, it is necessary to first determine the construction suffixes to be included in the teaching process of Turkish and then the level at which these suffixes can be taught. In this study, a framework program has been proposed for the suffixes that should be included in the process of teaching Turkish as a foreign language and the language levels at which these suffixes can be taught.

2. METHOD

This study is designed on the construction suffixes that should be taught primarily in teaching Turkish as a foreign language. The "document analysis" method and "expert opinion" technique were used to determine the frequency of construction suffixes in Turkish teaching tools. For this purpose, firstly, the construction suffixes in Turkish were listed from sources related to Turkish grammar and morphology. Then, "Turkish for Foreigners" and "Yedi İklim Turkish" teaching sets were selected through "purposive sampling" and "Turkish Frequency Dictionary of Turkish" in which the 5000 most frequently used words in Turkish were identified were scanned. As a result of the scanning, the derived words in the reading texts in the Turkish teaching sets and in the "Turkish Frequency Dictionary" were identified. The construction suffixes of the derived words were listed according to their frequency of use. In order to decide which construction suffix can be taught at which level, the data obtained were presented to the expert opinion. In addition, from the programs prepared for teaching Turkish as a foreign language, Turkish teaching sets, grammar books, activity books, and articles written for teaching grammar topics, it was determined which construction suffixes are included at which levels. The data obtained from these sources were added to the expert opinions and a framework program was proposed for the teaching of construction suffixes, considering the language structures that they should have under certain themes according to language levels and the communicative functions they are expected to perform.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

According to the data obtained from the three sources, it is seen that the most used noun-forming suffixes are +II, +Ilk, +sIz, +CI and +CA. In these three sources, it is seen that the words derived with the suffixes +IA, +IA_n, +IA_ş, +Al/+l, and +A are the most frequently used "suffixes that make verbs from nouns". In the sources, it is determined that the words derived with the suffixes -(I)m, -mA, -I, -(I)k, and -(I)sh are the most common among the "suffixes that make nouns from verbs" and the words derived with the suffixes -(I), -(I)n, -DIr, -(I)sh, -(I)t are the most common among the "suffixes that make verbs from verbs".

Words derived with some of the construction suffixes in the list are either rarely or never encountered in the sources. Considering that the suffixes with a high frequency of use in the resources examined in the study may be encountered more by students, it was concluded that these suffixes should be included in the teaching process. Considering expert opinions, programs prepared for this field, Turkish language teaching sets, grammar books, activity books, articles written for teaching grammar topics, and in addition to these, the language structures that students should have and the communicative functions they are expected to perform under certain themes, the levels at which the construction affixes that can be added to the Turkish teaching process can be taught were determined.

It is very important for students who learn Turkish as a foreign language to learn construction affixes in order to guess words whose meanings they do not know by establishing affix-root relationships, to improve their word derivation skills, to expand their vocabulary; in parallel with these, to increase their reading speed, to improve their reading-listening comprehension and writing-speaking skills, to improve their word learning and word retention skills, to solve the systematics of the language and thus to facilitate the language learning process. For this reason, this study emphasizes the need to include construction suffixes in teaching Turkish as a foreign language and constitutes a resource for teachers on which construction suffixes can be taught at which level.

The "Framework for Teaching Construction Affixes According to Levels" created according to the data of the research is a suggestion. The suffixes in the framework that do not need to be taught can be included in the teaching process in accordance with the level of the student according to the instructor's request. It is not compulsory to include all the suffixes determined according to the levels in the teaching process. The suffixes that do not need to be taught can also be taught according to the place and situation. This issue is left to the initiative of those who teach Turkish as a foreign language.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışmada kaynak kitapların incelemesi yapıldığından çalışmada etik kurul izni gerekmemektedir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Araştırmacıların her birinin mevcut araştırmaya katkısını yüzde biçiminde aşağıda belirtilmiştir.

Yazar 1 katkı oranı %50 ve Yazar 2 katkı oranı %50’dir.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.